

De extremo illo et perfectissimo naturae opificio ac principe terraenorum sidere auro: de admiranda ejus natura, generatione, affectionibus, effectis, atque ad operationes artis habitudine / Andreae Cassii D. ...; cogitata nobilioribus experimentis illustrata.

Contributors

Cassius, Andreas.
Darmstaedter, Ernst, 1877-

Publication/Creation

Hamburgi : Sumptibus Georgii Wolffii, 1685.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/cj23bzzg>

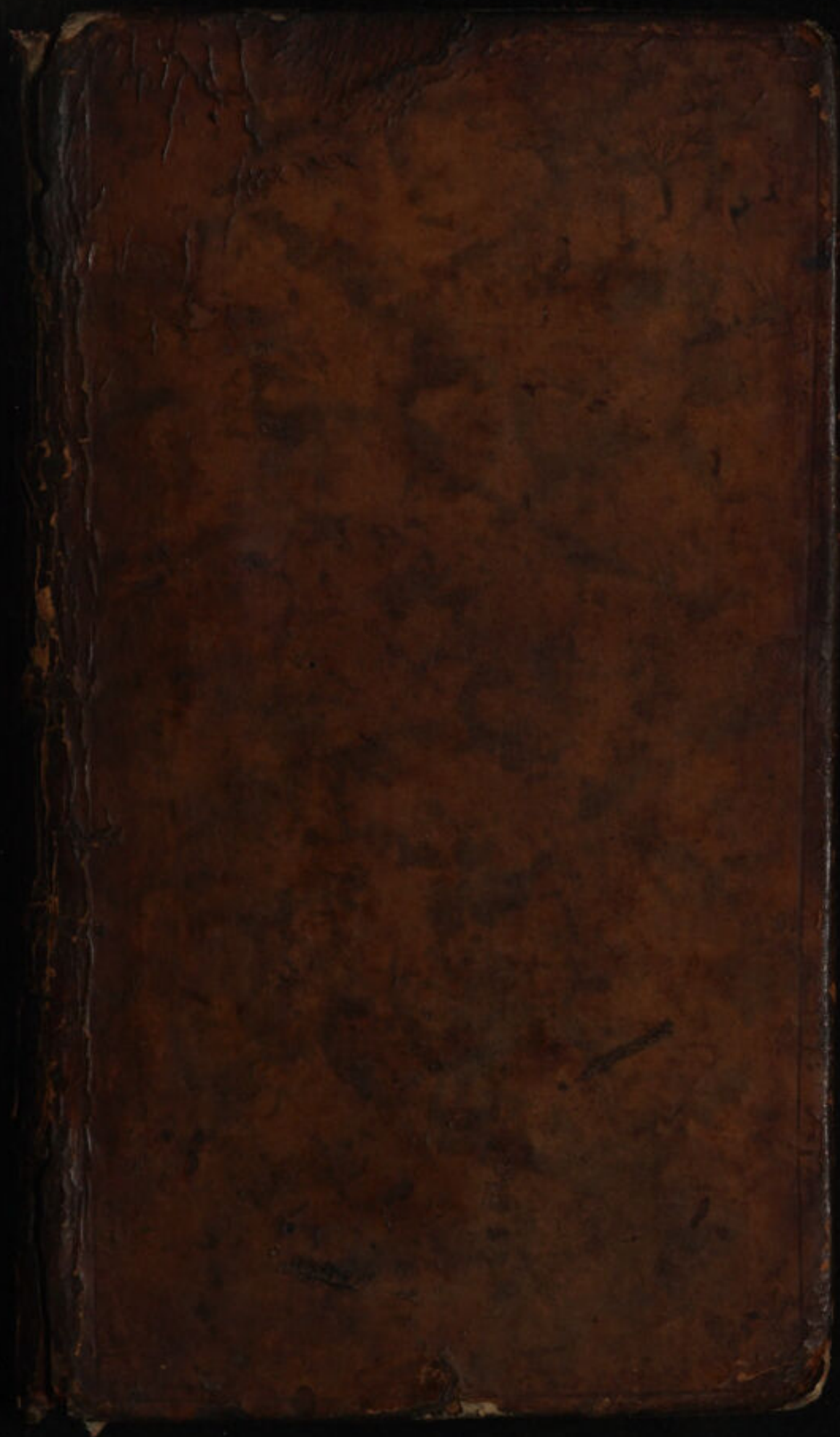
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

CASSIUS
DE
AURO

ET UMMER
DE
ARTIBUS

BOOKER
DE
SUBM

16983/A11

Libellus (Lappii) parvus
molis; sed magni ponderis
et verè aureus.

Cohausen de phosphoris.
pag: 66.

chimie

N. VI

7/c

4255 (1)
ANDREÆ CASSII D.
HAMBURGENSIS
DE EXTREMO ILLO ET
PERFECTISSIMO
NATURÆ OPIFICIO

A C
PRINCIPE TERRÆ
NORUM SIDERE

AURO

De admirandâ ejus naturâ, ge-
neratione, affectionibus, effectis, atque
ad operationes artis habi-
tudine.

COGITATA

Nobilioribus experimentis illustrata.

Aurum & Adamas typi eternitatis.

HAMBURGI,

Sumptibus GEORGII WOLFFI,
ANNO M DC LXXXV.

ANDREAS CASATI D.

HAMBURGENSES

DE EXTENSIVO ILLO

NATURAE OFFICIO

PRINCIPES TERRAE

ALRO

COGITATA

W. W. W. W.

Supra quodammodo

ANDREAS CASATI

REVERENDISSIMO AT
QVE SERENISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO

DN. CHRISTIA
NO ALBERTO

POSTULATO COADJUTORI EPI-
SCOPATUS LUBECENSIS, HÆREDI NOR-
VAGIÆ, DUCI SLESWIGÆ ET HOLSA-
TIÆ, STORMARIÆ ET DITMARSÆ,
COMITI IN OLDENBURG ET
DELMENHORST,

PRINCIPI OPTIMO, PRUDEN-
TISSIMO: DOMINO MEIO CLE-
MENTISSIMO:

SERENISSIME
PRINCEPS:
DOMINE CLEMENTISSIME :

AD Serenissimæ Cell
situdinis vestræ pemoc
des deponi hæ pagellæ vo
lebant, non saltem ut in
sta

Estar confessoria tabellæ cor-
rām universo orbe declara-
rent, quā salutare Sere-
nissima Domus Gottorpia-
na asylum maioribus meis
semper præbuerit, tū in-
super quā insigni & non
satis deprædicandâ clemen-
tiâ Celsitudo vestra tenui-
tatem meam beare nun-
quā dedignata fuerit.

Sed in primis argumen-
to ipsi, quod curiosum
erat, & occultioris Phi-
losophiæ augmentum pro
pe modulo meo quærebat,
hoc deberi credideram, ut
in illâ domo offerretur, ubi

speciosissimum totius fer
Germaniæ, ut sic loquar
templum habuit ista Diva.

Quanto enim amor
non modò omnes nobilio
res scientias, sed separatim il
lam, quæ Divinam in natura
operū indagine Majestatem
veneratur, Celsitudo vestr
semper foverit, præter
quàm quod illud orbi pub
licè jampridem & glorios
innotuit, privatim etiam in
nequaquàm latet, quib
eodem honore propior
admissionis contigit frui.

Viderer equidè in
tempestivè blandiri velle,

ferre hâc re toti orbi cognitâ
in aprico positâ prolixi-
tatem affectarem, cum ni-
hil hic agam, nisi ut Sereniss:
Celsitudini vestræ, Clemen-
tissime Princeps, has sche-
mas subiiciam, tùm ut judi-
cium tanti Principis, æquè
in omnibus scientiæ natura-
lis mysteriis, atque in hac
ejus parte exactâ experien-
tiâ firmitissimum primò
substant, & illustri ejus te-
stimonio approbatæ ala-
criter à peritiorum animis ex-
cipiantur; tùm ut sub tan-
to clypeo contrà malevo-
los dentes confidentiùs
sub-

substant; sed maximè u
publicis hũce literis toti or
bi hac ratione testatum fa
ciam, quanto cum studio
ubivis, & per vitæ meæ die
videri non minùs quàm re
verà esse laborem

Sereniss: Celsitud: vest:

Humill: & devotiss:

Servus

ANDREAS CASSIUS

CA P. I.
DE DIGNITATE AURI.

SI in enarrandâ divini hujus metalli præstantiâ, prolixior essem, videri omninò possem rebus non tantum necessariis, sed nec utilibus quidem in hæerere velle, aut rectius, ut vulgari similitudine utar, Lumen Soli mutuare. Sanè si exornanda non sunt, nisi quorum pretium à quibusdam reipsâ in dubium vocari, aut ignorari saltem potest, tùm quidem summè reprehendendus essem, si operosè commendare Lectori vellem, quod ipse forsan impensius amat, certè quod omnes homines anxie satis cupiunt; usque adeò, ut pro acquirendo eo quotidie vitam ac salutem, sæpius famam atque existimationem, aliqui tandem animam suam, penè DEUM ipsum, exponant. Non equidem me latet, omnia isthæc auro non accessura, nisi per totum Orbem obtinuisset, ut cœterarum re-

rum pretia ad ipsius veluti normam aesti-
mentur: ut melius dicam, nisi prædivite
atque potentes redderet ejus copia, non es-
sent credo, in quos caderet sacra ista fames.
Neque adhuc puto ad hanc ipsam Dignita-
tem præter argentum adscendisset, si pari ac
coëtera metalla abundantia è terræ visceri-
bus erueretur, aut si aliud æque commo-
dum vel commodius inter hominum so-
cietates Communicationis medium inveni-
retur. Hinc est, quod paucissimi forsar
sint, qui aurum ipsum, ut in se est, ac intra
se, ut sic loquar, propriasque illius virtu-
tes, dignè admirentur, pauciores qui sciant.
Non est cur de eleganti illius colore, infi-
gnique splendore me hic loqui putes, quibus
se intuentibus præprimis commendat; ut
ut horum laudibus aliqui totas forsar pagina-
impenderent: Pulchra ista, atque oculis
omninò digna; haud tamen adhuc tanta
quibus animus noster longâ admiratione
immoretur. Majora sunt, quæ interior il-
lius structura, & particularum, è quibus co-
agmentatum est, seu Principiorum Textura
suppeditat. Corpus est è partibus mire sub-
tilibus conflatum, quas insuper adeò pene-
trati

rativas esse è sequentibus disces, ut in reli-
 quis Terræ nostræ corporibus aliud par in-
 veniri jure non dixeris. Grave est ac pon-
 derosum corpus, ut sui simile non habeat;
 In ipso etiam Mercurio submergitur, cui è
 cæteris nullum corpus est, quod non super-
 natet, atque ita pondere cedat. Super-
 natæ tamen omnia potiore adhuc admira-
 tionem eò mæretur, quod subtilissimæ hæ
 substantiæ illius partes eâ moderatione atque
 equatione invicem cotextæ sint, ut secus ac
 omnia corpora alia, corruptioni nulli sub-
 aceat, imo & ipsam illam, quam potentis-
 simæ ignis violentiæ debemus, & in arte
 quotidie in usum nostrum convertimus, de-
 structionem constanter eludat. Discerpi
 potest atque ad miraculum comminui. In-
 rinfecè autem solvi, sic ut eo ipso princi-
 pia ejus accuratè evolverentur, atque (ceu
 a reliquis corporibus Naturalibus usu venire
 solet) nullâ rursus arte in pristinum cor-
 pus denuò coirent, id nemini adhuc, de quo
 accuratè & bonâ fide nobis constaret, con-
 cessum fuit. Levi saltem artificio opus est
 plurimum, ut aurum, quod planè immu-
 ratum vel rectius separatum credidisses, ad se

redire videas, idque larvam, quam, ut tibi
illuderes, illi induxisti, seponat. Ipsum
DEI verbum, si de summâ istâ Virtutis
constantia, & piâ in Amore Dei post omn-
modas vexationes perseverantiâ sermo es,
eleganti similitudine ab auri hâc immutabi-
litate sumptâ illud eloquitur. Quod hoc
quò pluries ignis violentiâ subijcitur, eò pu-
rius inde redeat, reliquis omnibus impuri-
tatibus, & alienis materiis quibus intermix-
tum aut defœdatum esse potuit, ab isto ab-
sumptis atq; segregatis. Ob eandem causam
vulgares quoque Rhetores quandam quasi
æternitatis imaginem, imo multi planè a-
rgumentum inde exsculpunt. Breviter, tan-
tùm est amice Lector, quæ subjecti nostri
Dignitas sit; non tantum totius Orbis amor
& desideria loquuntur, sed mirandæ ejus Pro-
prietates, quibus in Naturâ pares reverà non
invenias, apertius confirmant. Communis
nisi haec hactenus & ferè saniorum opinio
fuit, auri naturam imperscrutabilem, sed
id ipsum eò magis admirandam esse, quò ma-
gis reconditam. Nec probabilitate suâ de-
stituitur, eò quod igni, ceu dictum, nullat-
us nisi quoad heterogenea, quibus inquin-

rum est pateat, cujus tamen summæ in dissol-
vendis corporibus activitati hypotheses in
Naturalibus plerasque omnes superstrui ne-
mo ignorat. Quousque nos hâc in parte
pertingere potuerimus, sequentia loquentur.
Quæ an grata tibi futura sint, Lector benevo-
le, sic ut optarem quidem, sin minus, mea
non adeò multum intererit. Id saltem mihi
persuasissimum est, Te, si perlegas, tempus
tuum rebus sin minus gratis, certè minus vul-
garibus, multis parùm, aliquibus fortè
nunquam antea auditis, collocaturum.

C A P. II.

DE LOCO GENERATIONIS.

PRO saniori servandâ Methodo, Natu-
ra nos primò ad Patriam ducit, cui Na-
tales suos debet Aureus hic foetus &
Ovum cui innascitur: Illa quod univer-
salior sit, primum etiam locum meretur;
sed quare ex Europæâ Mundi parte, carissimâ
nostrâ Germaniâ, sicuti de omnium rerum
affluentia etiam ab invidia ipsâ laudatur, ita
& ab Auro intra viscera sua fac copiosè con-
tento toto Orbi commendata est. Loquun-

tur id omnes, qui eam particularius descri-
pserunt: Nec opus est, ut in specie de Saxo-
niâ utrâque de Misniâ, de Thuringia, de
Westphaliâ, Silesiâ, Franconiâ confiniis, a-
liisque multa hic inferantur. Id saltem o-
mitti non potest, ridiculum istud dictum
quod Silesios Onophagos s. Asinivoros di-
cit, non nisi aureis Silesiæ fodinis, in Monte
Comitatus Glazensis, *der gülden Esel* / di-
cto, deberi, historias perhibere; alias qui-
dem, quod aurum inde effossum, à Nobili-
bus, ad quos id pertinebat, convivando
consumptum, atque sic asinus aureus quasi
devoratus sit; alias, quod iidem totum mon-
tem ejusque venas sibi solis vendicantes cum
quasi devorarint, unde postea boni isti Achiyi
de Regulorum suorum deliriis in universum
omnes à crescente petulantia plexi sunt. In-
terim nostris temporibus, ceu ubique, ita &
in Germaniâ nostrâ, tantum non desit, certè
vehementer incanuit aurea ista ætas, & pleræ-
que auri, plures aliæ fodinæ, alibi quidem
ob hominum pigritiam alibi ob sumptuum
defectum, alibi propter nimiam aquarum
abundantiam, multis in locis fortè ob eas-
dem causas conjunctim, incultæ jacent ac
de-

desertæ. De eodem fato Hispania habet,
quod conqueratur. Antiquitus enim
auro illam adeò abundasse historiæ illorum
temporum ferunt, ut hodiè vix veteris illius,
ut sic loquar, sceleton superesse dixeris, si
compareretur. Ut aliquid saltem afferam ex
Strabone; XX. stadiis Novâ Carthagine dis-
sitata erat Aurifodina quædam, in quâ operarii
XL. quotidie laborabant, ac unde quotidie
etiam XXVM. drachmæ Romanis tributilo-
lo pendebantur: Si Plinio credere licet,
Asturia, Gallecia, & Lusitania XXM. auri li-
bras quotannis dederunt: & Puteus quidam
ab eodem Plinio Bebelus cognominatus,
Hannibali omnibus diebus CCC. auri libras
tulit, quem conjectari licet Pyrenæis monti-
bus propinquum fuisse, quod addat, Aquita-
nos inde aquam hausisse. In iisdem monti-
bus Pyrenæis immanis incendii Strabo &
Diodorus meminerunt, quo ex illis tanta au-
ri viseliquata fuerit, ut Phœnicii navibus illud
avecturi argentum, quod superabundabat,
loco plumbi, anchoris alligarint, imo apud
Tartessum ex Aristotele anchoras inde totas
fabricarint. Sed adhuc propria in hanc rem
sunt, quæ Livius per historiarum suarum de-

eades hinc inde dispergit. M. Helvidius e
Hispaniâ auri nondum laborati XIVM
DCCXXXII. libras arario Romano intulit
signati libras XVIIM. XXXIII. Cneius Cor
nelius Lentulus MDXV. auri libras, argent
libras XXM. &c. Similia de M. Portio Cato
ne, Q. Fulvio Flacco, Q. Minutio, L. Ster
tinio, Cajo Calpurnio, Tib: Graccho, Albi
no, M. Fulvio Nobiliore, & L. Quinto Cris
pino, apud eundem videri possunt. Nescio
an istis temporibus adeò exhauferint Hispa
niam omni auro, an partim igne, adeò exu
sta sit, ceu superius dictum, ut in sequentibus
seculis, & nostrâ hâc ætate illud tam parcè,
& non nisi hinc inde saltem reddat.

*Tantum avi longinqua valet mutare
vetustas.*

Videtur tamen jacturam, quam Orbis
noster in ipsâ passus est, eò resarcire voluisse,
quòd per adjumenta, quæ Columbo præstitit,
primam Orbis auriferi indagationi viam
straverit.

Vicina Galliâ, illâ præsertim parte Mon
rosâ, quâ Hispaniæ & Italiæ jungitur, in Co
mitatu Langedoch & Provinciali Aurum
non minus alit. Indigenæ tamen nescio an
vivi

ivi ad inferos, & in sepulchra descendere
 V. M. morreant; an potius quod tantis supra ter-
 rae divitiis beentur, in aureum ejusdem
 Cor. varium inquirere nolint, interim omnia
 regni negligunt, neque terram altius, quam ad me-
 Caro. liam circiter ulnam, aratris nempè fodiunt.
 Ster. fateor tamen vidisse me in Languedock an-
 Albi. imoniorum, Vitriolorum & cinnabriorum
 Cris. lura & meliora genera quàm habet Germa-
 nescio. nia, inprimis cinnabrim illam stellatam mi-
 Hispa. norem globulatam, quam Helmontius sub
 exu. metalli masculi titulo describit in omnibus
 ribus accidentibus respondentem circumstantiis à
 parce. laudato Autore enarratis; quid! quod Mer-
 curium Virgineum in Normandiâ sub pratis
 amenissimis ludentem, & duorum saltem
 pollicum latitudine (quod mirum) à super-
 Orbis. ficie terræ in canales certos quasi aquæ rivu-
 uisse. los excurrentem & Cinnabarinâ rubedine
 stitit, circumfusum, adeò ut non opus sit cogita-
 vian. se quoad mineralia, Sterilem à Naturâ reli-
 etam esse Galliam. De Auro verò in Comi-
 Mon. tatu Provinciâ prope Telonem Martium,
 Co. Gallis Toulon, reperto testis est Henricus de
 rum. Rochasin Tractatu suo de Aquis sulphureis,
 o an. ubi historiam quandam notabilem prolixè

satis enarrat , quam breviter hic comple-
ctar.

In istâ nimirum Viciniâ mons est acco-
lis Carqueraine appellatus , quem cum figu-
lus quidam lutum s. terram figulinam quæ-
rens pervagaretur , cavernam sat capacem
accessit , in eâque capreolum ab opilionibu
relictum clamare audivit , cuius liberand
gratiâ cum per orificium cavernæ se demi-
sisset , eminentias instar rupium satis gran-
des splendoris metallici , & supremam mini-
mam brachii circiter robusti longitudine , at-
que crassitie offendit : Quam , quod duram ,
atque insuper insoliti coloris flavi velut mas-
sam deprehenderet , frustum aliquod malleo
inde abruptit , & diu neglectum casu Auri-
fabro cuidam , qui in eo optimum aurum
agnovit , vendidit , primò vili , deinde ex
ipsius emendi ardore prudentior redditus ,
cariori pretio . Novum etiam frustum prio-
ri grandius cum Uxore sua inde arcessivit ,
imò integrum ramū ponderis octoginta dua-
rum librarum tam Uxoris suæ quàm scala-
rum & funium ope sursum traxit ac simul
locum diligentissimè obturavit , ne quis scili-
cet præter ipsum secundus Iason in aureum
istud

rud vellus incideret. Interim read Guber-
atorem loci cui Scaravaque nomen perlatâ
omo noster primò blanditiis, dein minis,
urcere & equulei comminatione ad Indica-
onem aurei sui montis diu frustra tentatus,
ndem aliquo manè, horrendæ invidiæ ex-
nplum, in carcere mortuus repertus est.
ost cujus deinde mortem, quod Uxorem
iam eundem Introitum studiosè celasset,
lla diligentia, nullâ curâ possibile fuit lo-
um illum indagare, licet Præfectus Scara-
aque aliique præstantissimi viri ingeniosos
uamplurimos adhibuerint labores.

Pergo nunc ad reliquas Europæ provin-
as Norvegiâ atque Italiâ, quarum illa
enas faltem pauperes, atque ob id ipsum
arum etiam cultas alit; hæc verò præter
otissimam aliarum rerum abundantiam
inc inde aliquid auri interdum tribuit. Su-
erest Bohemia quæ olim Regi suo frustra 10.
bras pendentia, nunc tamen parciùs & ve-
iti negligentius elargitur. Sed aliter se res
abet cum vicinâ Hungariâ quæ ferè uno
mnum ore inter Europæ regiones Auri
rægnantissima prædicatur. Quousque id
erum sit, & quàm illius aurum præ aliis
excel-

excellat, omnes Regni istius historiae enarrant: Celebratae potissimum hoc nomine isto Regno sunt 7. Urbes montanae **die Bergstädte** / Schemnizium, Cremnizium, Neosolium, Regiomontum, Bochanz, Liebeten, & Tilna, quarum prima omnium maxima & argento potissimum dives, è quo tamen multum auri, communiter octava pars separatur: Cremnizium verò oppidum minus, sed ob fodinam auri & antiquissimam & reliquarum omnium ditissimam, celeberrimum. Ultra enim 950. annos in fodinâ ista laborarunt, & longitudo ejus 2. milliaria germanica excedit. Centenarius mineræ dimidiancunciam auri, vel auri & argenti conjunctim unciam unam exhibet, ita tamen ut argentum quantitate ut plurimum tripla ab auro superetur. Res notior est, quàm ut hic prolixius deduci expediret. Qui volet, integram de fodinis legat Hungaricis historiam, quam **αὐτόπτης** Eduardus Broun de iis consignavit, vel ex eodem extractam in Relationibus Curiosis pag. 76. usque 764. legat.

Ab Hungariâ versus Orientem ad Asiaticas Regiones transeamus. Ex iis decantatissima olim erat ob auri copiam ejusque præ-

stan-

tantiam moderna Ayaman, s. Arabia ista,
quæ felicis titulum jam tunc habuit, sed ho-
die non nisi respectu alterius, quæ revera
infelix & deserta est, meretur. Auri certè
tantum nostris haud fundit, ut paria, ac Ve-
eres, præconia ipsi deberemus.

Indiæ potiùs Orientales perlustrandæ,
quæ in Regnis Pegu, Aracam, Insulis Suma-
râ & Ceylon tantas divitias possident, ut no-
minari quàm maximè dignæ sint. Ultima
æc Veteribus Taprobana fuisse creditur, à
quibusdam etiam decantatissimum in sacris
Ophir Salomonis. Chinæ vel Tsinæ, magno
Imperio, æque multum Auri tribuunt,
qui eam describunt, cui tamen præstantiâ no-
strum anteire, insuper lege cautum esse ad-
dunt, ne quis pro acquirendo auro puteos
excaver. Nec minùs vicino, & quod à qui-
busdam hujus colonia creditur Japoniæ reg-
no, copiosissimum adscribitur. Sanè in te-
sta ædium Imperatoriarum summa [habent
enim plura) aureis laminis sat crassis instrata,
cæterasque earum partes internas in templa,
in Magnatum & Nobilium aulas, imò in pri-
vatorum quoque pompam tantum auri in-
sumptum legimus, ut fidem non demus nisi
pavici.

Ex Africae partibus Æthiopia utraque
 de Auri abundantia nobis commendanda.
 Superior tamen s. Abassenia, (vulgus Regnum
 Presbyteri s. Pretiosi Johannis appellat
 quòd incolas Metallurgiæ ignarissimos ala
 maximam adhuc auri sui copiam intra
 servat; illi enim nisi purum, & in superfici
 terræ saltē obvium non curant; Inferior
 panè tota aurifera est, cuius Regna Congo
 Monomotapa, Sofala, Mozambique ho
 nomine præcipuè clara sunt. Sofala, se
 Coffala Lusitanis mercatoribus & olim jam
 frequentata fuit, & adhuc hodiernum frequen
 tatur. Sunt qui in eâ Regione, quemad
 modum alii in Malaccâ, scripturæ Ophi
 quærun, unde Salomoni tantas divitias ad
 vectas legimus, eò inducti, quod regnum
 illud auro & ebore ferè abundet, sed in primis
 quod illius incolæ, ex relatione Thomæ
 Lopesij, adhuc dum chartas quasdam anti
 quas ostendent de Salomonis ad suos expe
 ditionibus aliquid continentes. In regno
 Mozambique auri gratia urbs maritima hu
 jus nominis cum Castello à Lusitanis extracta
 est & ad CXX. circiter milliaria inde, versus
 meridiem; in regionis Coffalæ orâ maritima
 aliud

liud castellum itidem Sofala dictum, in quo
 urum quod per totam istam oram colligi-
 ur, asservant. Pertinet huc vicina S. Lau-
 entii Insula, s. Madagascar, cujus tamen aurū
 ilutē flavi coloris est, atque adeo molle, ut
 lumbi instar tractetur. Nec reticenda est
 anglorum Batavorumque negotiis adeo
 amosa Nigritaniæ illa pars maritima, Gui-
 ea, cui quod auri permodum dives esset,
 oræ auriferæ nomen iidem Batavi impo-
 aerunt. Omne autem quod largitur, au-
 um fluviiis suis debet, qui è montibus, quos
 erfluunt, illud abradunt, ac dein continuato
 ursu in fundum rursus dimittunt, unde
 Ophiostea per Urinatores conquiritur. Nunc
 ad Novum Orbem s. Americam recenter de-
 ectam transeamus. Superior ejus pars sep-
 entrionalis Hispaniolam Insulam exhibet,
 uæ digna est considerari. Illa adventanti-
 us olim sub Columbo Hispanis aurum co-
 iosè exhibuit, ita ut ejus quotannis
 CCCLXM. pesos (quorum unum $13\frac{1}{4}$ Reales
 ontinet) eliquatos legerimus: Extraxerunt
 illud potissimum è sabulis aut limo fluminū
 urissimum, nulliusque heterogenei admixti
 articeps, in granulis sæpè aliquot unciarum
 pon

pondere. Nunc autem postquam in Per
ditiores fodinae inventae sunt, Insula haec non
adeo magni aestimatur. In Americâ Mer
dionali adhuc supra Aequatorem prima em
net Castilla del oro, s. Castilianova, ab au
vel fabulosis vel veris montibus aurea dicta
cujus tamen splendida fama hodiè, & tantum
non simul nomen ipsum evanuit: Deinceps
Guiana, sed de quâ hoc in puncto relatione
Gualteri Ravvleigh Angli si suo forsan tem
pore veræ esse potuerunt, ab iis saltem, qui
ipsum postea sequuti sunt, contrarium e
deprehensum. Longè aliter se res habet
cum Provinciis infra Aequatorem siti
Totam enim Americæ Meridionalis longi
tudinem, quâ Occidentem spectat, prope
modum emetiuntur Regna Peru & Chili
utrumque ab Auri copiâ, quam Hispani
inde jam hausit, & adhuc haurit, celebra
tissimum. Peruana quidem Regio metal
li feracissima, & præcipuè de argento in Po
tosi atque auro adeo jam in vulgus nota est
ut Lectori injurius esse crederem, si multis i
enarrare vellem. Chili autem provincia eo
saltem iniquiori fato utitur, quod ob defe
ctum Incolarum minus jam Auri Hispani
largiri

largiri possit, licet fodinas dicissimas Valdi-
 viæ alat : cum e contra Peruani jam ante
 Hispanorum adventum Metallurgiæ quo-
 dammodo gnari extiterint, ut adeò, si verum
 dicendum sit, ista pariter plus daret, si plus
 sumeretur. Restant adhuc duo Orbis, ut
 sic loquar, extrema : Terræ nimirum utrum-
 que Polum investientes, quatenus nostris
 indagari potuerunt. Ex iis Anticæ aurum
 attribuunt Dani, utut quibusdam videantur
 arenâ forsân auriferâ decepti, è quâ tamen
 auri etiam non parum aliorum opinione eli-
 habere potuissent. Antarcticæ autem Ferdi-
 nandi de Quiros Epistola ad Regem Hispa-
 niæ data itidem aliquid adscribit : sed *fri-*
gus iners & jejuna fames, quæ in locis illis
 à solis vivificatione remotissimis habitant,
 causâ sunt ut de divitiis istis inquirentium
 cecitas pertinaciter arceatur. Sufficiant
 hæc quæ de universalioribus metalli hujus
 locis Natalibus dicta sunt.

Ad specialiores & ad Ova quasi nunc
 transgredior, quorum alii magis soliti, ac
 reliquum metallorum genium magis ge-
 nuini sunt, velut montes, & metalla, la-
 pidesque ipsi; alii minùs soliti, ut arenæ flu-
 minum;

minum ; alii vero prorsus extraordinarii at-
que infueti. Montes quod attinet, utpluri-
mum steriles sunt, in quibus auri fodinas
observamus : sed quod Lectoris attentionem
& Naturalium rerum indagatoris studium
bene meretur, est, quod per experientiam
constet, venas s. ductus, *die gänge* / ditio-
res esse, quò aëri viciniore, veluti contrè
pauperiores, quò profundiores. An solis
radii hic aliquid possint ; an aëri potius
probabilius, id tribuendum, sequentia in
memoriam revocabunt. Sub hunc censum
referenda etiam metalla cœtera, quæ omnia
Erkero, & Experientia ipsa teste granum ar-
genti in cupellâ probatoriâ, & hoc tantil-
lum auri, modo solito exhibent ; quemad-
modum & durissimi lapides aliquid intra se
alunt, sed rarò tamen purum aut aliis metal-
lis impermixtum ; vèlut ex pyrite, granatis,
Cadmiâ, & lapide Lazuli educi posse auto-
res loquuntur. Imò omnia insuper sabuli
genera, & lapidum, præter unum Calcariû,
Glauberus auri teracia prædicavit. Quod
etiam pertinet, quod in summâ tellure ali-
cubi, ceu de Abasseniâ jam dictum, aurum
(an è terrâ successivè extrusum, an per
aqua

aquas illic relictum, an planè ibi genitum
 (incertum) colligatur. Flumina autem ut
 plurimum non in se generant aurum, sed è
 matris quasi gremio, è mineris nempe,
 violenter avulsum & abreptum detinent, do-
 nec fatifcente aquæ rapiditate, gravitate
 uâ terram in fundo rursus quærat. Depræ-
 licati sunt hoc nomine Veteribus Pactolus &
 Sagus, Arimaspus, Padus, Ganges, Hermus,
 Aurigeus, & ejusmodi plures, sicut jam dixi-
 mus, Guineæ, Abasseniæ, Hispaniolæ nomi-
 nati hodiè fluvii. In Germania eminet præ-
 ipuè Rhenus, præter Bohemiæ Silesiæque
 uvios, aliosque plures; ceu recenter de-
 um circa Rudolstadtium Thuringiæ fabu-
 um quoddam auriferum ex aquâ colligi non
 ne lucro, ex aliorum relatione mihi inno-
 uit. Sed extraordinarium protinus atque
 usuetum est, quod in arborum radicibus
 icubi, ut in Abasseniâ, inventa sunt inte-
 ra velut fila crassiora, s. radicum ramifi-
 cationes; & eadem ratione alibi, ut in Hun-
 ariâ, in vite integra ramenta ipsius vitis
 mentis accreta: vel instar radicum è ter-
 vomere per accidens eruta: nec non lapil-
 in baccis uvæ alicujus omnes aurei: item
 B 2 fila

Ala aurea in rapâ genita, aliaque ejusmodi
plura spiritui aurifico variis modis luxuriant
si meritò adscribenda.

CAP. III. DE ELEMENTIS AURI REMOTIORIBUS.

Quemadmodum duplex in naturâ Au-
rum reperitur, philosophicum & com-
mune, sive volatile & fixum, quorum
illud suprâ terram ingenio Naturæ perfe-
ctum, vel minus perfectum; hoc verò sub
terrâ ope trium intimiùs agentium diuturnâ
& quietâ coctione in genuinum formatum
aurum; Ita & Principia ejus duplicia concipi
possunt: alia Remota, nempe constructiva
seu efficientia, quorum actio in variè ag-
randis & combinandis particulis, elementa-
libus potissimum consistit: Alia proxima si-
ve constitutiva, communiter Materialia
quæ propriè Elementa dici possunt, è quibus
corpus Auri combinatum est, & quæ unum
cum corpore durant, quibusvè à se invi-
cem rursus separatis corpus desinit esse, quo-
fuit. Illa Activa sunt: hæc magis Passiva

illis hoc caput destinatum est; de his in sequentibus sermo erit. Sunt igitur illa, particulae activae motu continuo agitatae, eaeque vel sulphureae, & respectu ad sensum tactus calidae; vel aëreae, naturae salinae & nitrosae. Ambae simul & agitant, & hinc inde, prout fortè inter alias incarcerantur, ut sic loquar, in texturam mixti configuntur.

Sulphureae istae in caloribus Orbis nostri quarendae, & primò quidem in eo, quo omnes fovemur, & qui à lumine si radiis solaribus, dependet, quos ex ejusmodi particulis Sulphureis, subtilissimis, atque velocissimè agitatis constare recentioribus certum est, & qui olim industriâ sagacis Digbæi per apta instrumenta specularia in pulverem purpureum concentrati fuisse à quibusdam creduntur. Hi cum infinito modo per aërem sint dispersi, & quidem experienciâ teste, in Australibus mundi partibus copiosiores & fortiores, quàm in septentrionalibus, caloris vicem subeunt, & principia reliqua urea motu intestino exagitant, & mercurium illum æthereum in subtili tartaro, vel terrâ salis virgineâ, hospitantem excoquant, interque hanc actionem ipsum etiam

aërem velut coqvendo, sese cum fixioribus particulis, secedentibus aliis volatilibus, includendo stabiliiores reddunt.

Atque hinc Aurum forsitan dictum solis filius, non tam ob igneam sui Physionomiam, quam quod radii Sulphuris luminosi cum reliquis ejus partibus componentibus sint coagulati; quorum tamen manifestam operationem (cæteris paribus) & majorem esse, & profundius ferri in calidis climatibus, quam in frigidis, in mediâ æstate, quam in hyeme, prout nimirum ipse sol, terrâ, in quam agit, propius vel longius abest, non negandum, & omninò etiam observatu dignum est. Quamquam vix soli tanta vis esse possit subtus terrâ quam suprâ terram, præsertim in tam semotis terræ cryptis, & à radiis solaribus nimium remotis, adhæc plures aurifodinæ reperiuntur satis profundæ, quemadmodum nonnullæ Hungaricarum ad CL. imo aliæ planè ad CCC. CCCC. orgyas à superficie terræ distent, ad quas impossibile esset, ut radii pertingere possent, qui ne quidem primam, ut ita dicam, montium regionem vi suâ pervadunt.

Propte-

Propterea vicem ejus ibidem fungi debent ignes sivi rectius Calores subterranei, qui ceu propiores mineris, etiam efficaciores esse possunt, praesertim si in profundiori solo occlusi agant. Non desunt hic, quibus sicut pleraque recentiorum, Ignis hi subterranei non placent, praecipue ex illis, ad quorum mentem, si DEUS Mundum condidisset, terram haud dubie (quippe elementum) siccissimam & frigidissimam incoleremus. Quos cum rudis & quotidiana saltem experientia refellat, adeoque caloris subterranei hypothesis abunde jam hinc inde per eruditos probata sit, labore supervacuo inprimis huc non adeo pertinente, defungi viderer, si id denuo susciperem. Illud saltem monendum, per ignes hujusmodi subterraneos non intelligi fortes illos, quos in centro terrae locatos, & ad quoscana-ium in ignivomis montibus orificia patere multi credunt; Tales enim comburentes ac destructivi ignes injurii in metallorum vitam, & in principiorum actiones esse possent. Intelligitur autem moderatus & pro rei exigentia proportionatus potius calor, qui materiis elementalibus, productioni me-

tallorum aptis, digestionem quandam præ-
 stare, easque inter se sufficienter circum-
 agitare possit. Et ejusmodi internum oc-
 clusumque calorem partim actualibus istis
 terræ ignibus deberi putamus, qui alicubi vel
 ob viciniam, vel per rimas & ductus intra-
 terraneos satis probabiles, vel quomodocum-
 que demum in montibus ac fodinis metalli-
 cis ad calorem disponere possint terram
 partim verò & non malè, à particulis istis
 mineralium acidis expectandum credimus,
 quibus Hippocrates nomen ignis mollis tri-
 buit, & in quibus non solum metallorum
 semina ac Idææ, verum etiam motus & calo-
 ris principia sunt inclusa. Tales jam parti-
 culæ in multis venis ac plurimis locis mon-
 tanis semper reperiuntur, inprimis in cor-
 poribus salinis, vitriolicis, & sulphuribus, item
 in liquoribus immaturorum atque laxiùs
 contextorum mineralium, eorum præsertim
 quæ marcasiticæ sunt indolis, thermis iti-
 dem. Inprimis verò Marcasitæ vitriolo
 divites, item minere quædam martiales ad
 calores hosce in visceribus terræ excitandos
 apta solent esse corpora, propter terreas &
 salinas illarum partes, è quibus sunt con-
 texta,

exta, potissimum si aeris humidi vel so-
 cun- ius aquæ incurfui subijciantur. Quod si
 n oc- nim nitrosæ & salinæ aeris particulæ cum
 istis- illarum sulphureo salinis concurrant, vel in-
 bi vel- inuans sese humiditas istiusmodi particula-
 intra- rum compagem in ipso marcasitarum & si-
 ocun- nilium corpore disjungat, & connexio-
 eralli- nem expediat, semper effervescentiam, &
 ram; ex hâc spiritus nitrosos liberos producent,
 istis- qui cum salibus terræ fixis, vel particulis ter-
 rum; estribus, aut metallicis etiam, exæstuando,
 is tri- perpetuum teporem in terræ sinu accendent
 orum & sustentabunt. Nihil hic video, quod ob-
 calo- taret, quò minùs, præter actuales ignes hu-
 parti- usmodi fermentativos, ut sic loquar, etiam
 mon- n cœterorum metallorum, & sic omnino in
 cor- auri quoque materiis generativis ac elemen-
 item- talibus foveri dicamus, eò quod jam in ma-
 taxius- turo & perfecto auro ejusmodi particularum
 erim- sulphurearum & calorificarum evolutionem
 s iti- atque effectus, ex congressu ejus cum aquis
 riolo- tygiis, quotidiana nostra mechanica exhi-
 les ad- beat, dum illud, æque ac cœtera metalla, à
 andos- spiritibus harum aquarum nitrosis & salinis
 eas & ad sensum incalescit.

Quoniam verò nulla fermentatio,

B §

nulla

nulla effervescencia, nulla elementarium pa-
 tium operatio sine concurrente aëre, qua-
 tocunque demum, contingere potest; im-
 per hic variis pro diversitate locorum ex-
 halationibus repletus est, dubium non erit qui-
 & hic auro generando caloris nutrimentum
 imò particulis quoque ejus incrementum
 præbeat, ex eoque majores nostri non in-
 eptè forsan dixerint, mineras rerum radice
 suas in aëre habere, caput verò & verticem
 in terrâ. Intelligimus enim per aërem illam
 ætheris partem, quæ nobis proxima glo-
 bum nostrum terraqueum ambit, imò vari-
 permeat: Quæ non saltem ipsa è particuli-
 mirè subtilibus atque agilibus constat, ve-
 rum etiam, ad certam altitudinem, minu-
 tissimis effluviis, è globo nostro terraque
 continuo exhalantibus, forsan etiam aliun-
 de, & planè è siderum corporibus demissis,
 imprægnata est: atque ob id suo modo
 menstruum quoddam universale dici pos-
 set, quemadmodum appositè ab Hookio
 in Micrographiâ passim Tincturæ aliqua
 species, & variarum atomorum solutio ap-
 pellatur. Harum intuitu terra virginea, id
 est, omni semine orbata, si rectè tractetur,

her-

herbas sponte suâ producit : sicut à Magna-
 Phil. Nat. c. 16. congruè annotatur.
 Consideratione sanè dignissimi sunt effectus,
 quos ab aëre in terrâ quâdam Arcevilensi
 expertus est Digbæus, è quâ singulis die-
 bus aquâ pluviali madefactâ in libero aëre
 quolibet mense aliud, primò vitriolum, de-
 sulphur, post plumbum, stannum, ferrum,
 etque tandem æs, cum interspersis argenti
 brillis obtinuit : Quod idem Doctore de
 Loberie & D. de Locques, Galliarum Re-
 gis spagyricum expertos esse prolixius nar-
 rat Borrich : de ortu & progr. Chym. Quæ
 liâs apud Matthesium & Albinum de rege-
 ratione effoetarum vel exhaustarum mi-
 nerarum & scoriarum auri, argenti, ferri,
 lumbi, ac lapidum per solum aërem, &
 ex ejus contenta, huc referri possent, le-
 gere poterit, qui volet, apud ipsos, atque
 apud Kircherum M. S. l. 4. c. 8. Inprimis
 erò de omnibus metallis, ejusmodi focun-
 datorum per aërem exempla, talium rerum
 rarissimus atque cautissimus observator,
 lustris Boile collegit, quem hic nominasse,
 et transcriptione supersedere possim, satis
 redo. Ne quid dicam de nitri regenera-
 tio-

tione in aëre, in cuius capite mortuo, libero aëri subiecto multò penetrantius pristinum nitrum generari constat; item de minerarum quarundam martialium & marcasitarum transformationibus, quæ per aliquod tempus aëri expositæ sale quodam victriolico continuè non saltem obducuntur, sed ab eodem ita tandem corroduntur, ut post longiorem temporis tractum totæ ferè in salinam substantiam collabascant; quæ omnia mirabilem in aëre quorumcunque seminiorum, fecunditatem denotant. Præcipuè verò aurei sulphuris in aëre præsentiam illa arguunt, quæ in iis locis, ubi aurum copiosius gignitur, ut in Indiis, proveniunt, velut in conchyliis & matribus perlarum colores eorundem elegantissimos, non nisi spiritui aureo, quo perfunduntur, deberi, perlas etiam ipsas splendorem suum à spiritu quodam argenteo nancisci, exin haud obscure concludi posse arbitror, quod ejusmodi concreta cum salibus urinosi calcinata, aërique rursus exposita in superficie crustam metallicam erumpentem exhibeant, quod ipsum in tobaci indici cineribus calcinatis quoque expertus sum. Imo valdè credibile est, non saltem tartarum illum aure-

, libere, qui animalium dentibus adhærescere solet, sulphuris istius aërei coagulum esse, verum etiam idem sulphur aëreum esse, quod rosas, aliaque vegetabilia colore adeo eleganti pingit, atque illud quod aurum atque argentum producit.

Aërem itaque concurrere efficienter et potissimum & alicubi simul materialiter in quoque, sicut in aliorum corporum, sic & in auri compositione, non est cur dubitemus, præsertim si consideretur primò, quod aër est particulis mirè subtilibus, penetrativis atque agilibus constet, quibus in agitandis, combinandis, ac solvendis corporibus plurimum præstet, quam per activissimum ac potentissimum ignem fieri possit; deinde quod idem pro diversitate loci, differentium quoque generum particulis intermixtus sit, interque has spiritus etiam mineralis, metallicæ & salinæ prosapiæ per eum fluctuant valde multiplicativi, quibus propria ejus vis non tantum diversimodè modificatur, sed & iidem corporibus, in quæ agunt, aptis subinde (non secus ac de aqueis indubitatum est) affricentur, atque sic differentis quoque indolis metalla, variis in locis

aeris

aeris isti genio analoga, maturentur, perficiantur, imò generentur.

Præterire hic non possum Africana istas pluvias in Guineâ, ubi certis anni temporibus imbres vitriolici saporis decidunt simulque Atmosphæra adeò corrosiva deprehenditur, ut ferrum exedat, imò vitrei quoque fenestris colores sulphureos multiplices inducat. Ipsi terræ istius incolæ eosdem imbres valdè verentur, quod, qui in exponuntur, febrilibus indemorbis, Hispanis Calenturas dictis, infestari soleant: Secus dein finitis lavando arenas copiosum aurum colligunt. Opinari liceret à vicinis montibus per imbrium vim divulsum vel abrasum fuisse hoc aurum, nisi in locis multis miliaribus à mineris disitis, imò sæpè in vallis & muralibus castellorum marinarum, quò nunquam pertingere poterant auriferæ venæ, inter arenas idem reperirent. Et licèt sint qui radiorum solarium fortiori attractione elevatum esse velint aurum (quanquam potenti sanè calore opus esset, pro partium utpote ponderosarum, & in vulgari mechanicâ nullo poenè igne in altum facillè eogendarum, in aere aperto elevatione)

one) vel licet aliàs non improbabile sit,
 corrosivis istiusmodi pluviis lapidea involu-
 ta, sub quibus aurum forsàn latuisse potuit,
 oia esse, & sicidem, in istis non solubi-
 conspectui magis exponi: Non credide-
 n tamen me verò adeò absimilia dictu-
 m, si genuinum & purum aurum inter-
 um, & in locis convenientibus, in libero
 re, concurrentibus fortè requisitis, ge-
 rari posse supponam, & quidem in instan-

Certè nihil est, quod nos credere cogat,
 ri generationi, si non unquam, saltem
 ivis ac semper multo tempore opus esse,
 mque positis omnibus ad id necessariis, ac-
 dente mobilissimo, & simul cum in acti-
 tate valdè comprehenso, agente propor-
 onato, non confestim contingere posse.
 uam violenta sæpè in aere generentur aut
 mbinentur, ut lapides fulminares, similia-
 e nonnulla extraordinaria taceam, ex
 o saltem fulmine videri posse arbitror,
 quantum principia activa si in motum ve-
 menter cieantur, in momento circa metal-
 præstare queant, multis exemplis osten-
 re, atque hunc in finem experimenta quæ-
 am cum pulvere saltem pyrio adducere
 possem:

possem: Hic enim projectus supra stannum, vel plumbum fusum, detonando & fulminando in particulas metallicas, & disrumpendo sulphureas à salinis, nonnulla autem grana, quæ in cupellando post finitam operationem reperiuntur, educit, an produci certè in momento tantum agit, quantum alio quodam modo vulgari frustra sperari. Nota sunt etiam curiosis indagatoribus, quod de volatili auro in aëris gremio generatorem in nive experientia loquitur.

Quò spectat si unquam verum reperiatur sit aurum illud iridis, die Regenbogen Schüsselein / de quo tot sibi fabellas narrat vulgus, quodque inveniri dicunt, ubi arcus ille coelestis altero sui extremo terram ferit, ajunt wo der Regenbogen trincset quod meritò ridendum, postquam nunc iridem nihil aliud, nisi refractionem radiorum solarium certam, in roridâ quâdam pluvia contingentem esse, demonstratum est, unde nec finem ipsi certum visui assignari posse per se elucescit. Interim si adeò purum quemadmodum vulgò creditur, atque in ejusmodi frustulis conchylarum figuram ruditer æmulantibus,prehenditur, & super

terram reverà alicubi inventum sit, genera-
tionem sui vel saltem perfectionem, aerà
quocunque demùm modo debere credibile
est. Pro conclusione id saltem adhuc ad-
dendum, quod jam supra, adstipulante ex-
perientià alicubi interspersum est. Mineras
metallorum prægredientiores esse, quò terræ
superficie propiores, atque inprimis, quo
rari magis sunt expositæ; minus, quò lon-
gius absunt & calorem subterraneum actua-
lem vel elementalem propiorem habent.
Inde non obscure confirmantur, quæ dicta
sunt calorem istum fermentativum, atque
osam in universum metallorum genesis aëre
mirabiliter adjuvari, eundemque secus, ac
vulgus diu credidit, adeò simplex, elementa-
re, iners atque otiosum naturæ opus non
esse, sed è contrà quod intensissimi ac su-
per omnia aliàs in naturâ potentis ignis
violentia nequit, idem tranquillâ aëris pe-
gi potestate.

CAP. IV.

DE PRINCIPIIS AURI PRO- PINQUIORIBUS.

— Mensis nunc remotioribus ad propin-
qua, & ea, quæ auri materiam proxi-

mè constituunt, deducimur, visuri, quous-
que oculis & rationi nostræ ingressus patue-
rit. Nempe id nunc perscrutandum est
è quibus rebus aurum inter terreæ matricis
penetrabilia mediantibus supradictis causis ve-
luti promoventibus confletur, atque ceu è
principio principiatum actuale suam ge-
nerationem ordiatur, posteaque ex iis velut
è principiis materialibus proximis & ulti-
matis (eatenus ad minimum, quatenus ra-
tionis nostræ termini & fines extenduntur)
constet. Negotium, quod facile mecum
alii prævidebunt eò difficilius, quo pertina-
ciùs aurum omni resolutionis, & in alia quæ
priora, & suo modo principia dici possent,
disjunctionis generi renititur, sed in primis eò
etiam intricatius, quo majus inter autores,
non de principiis auri modo, sed princi-
piis in universum, dissidium vigere vulgò
constat. Omnia quæ isthuc spectant hic
recensere velle non saltem non hujus capi-
tis, sed nec libelli hujus finibus proportio-
nata res esset. Ideoq, ut breviter, quæ neces-
saria saltem erunt, delibentur, notum est, Pe-
ripateticos in determinatione principiorum
suorum ad solum tactus sensum ejusque 4.

præ-

præcipua objecta, calidum, frigidum, humi-
dum & siccum, cum quatuor suis primariis
combinationibus, incertum quo jure, &
quâ de causâ, respexisse: Ex hoc fonte
quid aliud expectes, nisi ut, ubi de minera-
rum & metallorum generatione quæras,
respondeant, quod faciunt, exhalationes &
vapores frigidos & siccos, item humidos &
rigidos, illos è terræ, hos ab aquæ partibus
levatos diversimodè invicem committi, &
hoc vel illud metalli mineralisve genus
coagulari.

Postquam verò fumi istiusmodi sicci
ut humidi, item calidi aut frigidi, nec chy-
micorum quæ quotidie experiuntur, phæ-
nomenis congruè explicandis, nec labori-
is præcipuè dirigendis vel tantillum acco-
modati sint, hinc artis illius sectatores jam in-
vulgatâ multo tempore alia sibi quæsiverunt,
quæ duobus hisce scopis satisfacerent, sed
riter, prout diversa ingenia, & diversæ
ymia ipsius ætates, non parùm diversa.

Inter eos, isti, quorum rota vita nil ni-
hil possessionem summorum arcanorum, la-
lisque illius aurifici per universum orbem
consideratissimi partim ambit, partim jactat;

interque hos primus Geber mercurium, aut
partem potius mercurii subtiliorem pro me-
tallorum materia proximior agnoscunt.
Cui Arnoldus de villâ novâ, Raymundus Lul-
lius, & Avicenna sulphur adhuc addunt
mercurium in fusione patere perhibentes
ubi metalla mercurio simillima fierent
sulphur ex odore, quod si ignita sint sul-
phuris odore observantium nares stringant
imo ob idem sulphur igni vim in se permittunt
& igniri possint. Paracelsus deinceps
nondum omnia his sufficienter explicari de-
prehendens tertium adjunxit salem mercurii
& sulphuris copulativum, quem neoterice
plurimi secuti, & eorum aliquot e-
progressi sunt, ut naturam metallorum præ-
cipuam & radicalem vel seminalem (quod
cunq; modo exprimere commodissimum vi-
sum fuerit) in sale quæsierint; alii in un-
versali aëreo, idque vel in aëre, vel in rore
vel nitro, aut, quod eodem recidit, in ani-
malium quoque excrementis delitescere si-
spicati, exinde diversimodè captare labora-
runt: alii è particulari sale marino, vel i-
venis & fodinis metallicis reperibili vitrio-
lico illud sibi polliceantur. Iterum alii de-

inde tribus hisce non ineptè terram & aquam
superaddiderunt, atque hanc quidem vel in
mercurio, ceu inutile phlegma simul suppo-
uerunt, vel ab eo distinctam, ceu omninò
utile & consideratione dignum principium
contemplati sunt.

E veteribus autem fuerunt (ex histo-
riis potissimùm Thales milesius innotuit hoc
nominè) qui rejectis cœteris omnibus unam
& solam aquam omnium rerum principium
primum & proximum, atque adeò metal-
la quoque inter aquæ fructus pronunciarunt.
Quam sententiam nostrâ ætate Helmontius,
Bernhardus Palissy, Henricus de Rochas alii-
que revocatam amplectuntur; ac nescio an-
non & Scaliger eodem inclinet, dum me-
talla terram aqueam, mercurium vero aquâ
erreâ appellat. Sanè, si liquor iste Alcahest
adeò jactatus parari & demonstrari per-
tem posset, per quem omnia corpora,
osâ adeò metalla, (utut non iniustè cum
liquidis dubitaretur in cujus vasis genere)
in aquam insipidam resolverentur, non pu-
o, manifestius hypothese huic patrocinium
conciliari posset. Quibus tandem omni-
as decantata, & ex Epicuri Democritique

tumbis, aliâ quidem veste resuscitata Carte-
fii Philosophia corpuscularis successit, inge-
niosa permodum sed ob corpusculorum fi-
guram, motum, & inde emanantem rela-
tionem ad se invicem nondum determina-
tam, aut rectius vix puto unquam solidè de-
terminandam, difficultatibus & obscuritati-
bus suis undique circumsepta.

Ex hoc numero quæ tandem opinio
verissima sit, non à me expectes velim Le-
ctor Benevole, ut nunc defendam: illud ta-
men omninò expectare potes, ut unam ex
iis eligam, secundum quam de auri princi-
piis materialibus tecum loquar; sed quæ ea
esse debeat, nonne difficilis electio videtur?
verum si bene intellecta sunt quæ dixi, non
obscurè videbit, quicunque attendet, eò
quod cum Philochemico sermo mihi sit, uti-
que me etiam in id enisurum, ut terminis in-
tellectui non saltem legentis non insuetis
aut obscuris, sed & talibus, qui ab artis ama-
toribus laborum suorum directioni accomo-
dationes hætenus judicati sunt, me expli-
cem, parùm interim sollicitus, an hoc accu-
ratè nimis delicatulis, & omnia, nisi tor-
no veluti subtiliter elaborata sint, aspernan-
tibus

tibus ingeniis, quibus ea forsan non propinqua satis aut prima videbuntur satisfaciant, nec ne: quamdiu priora ista determinare, taceo demonstrare & arti firmum per ejusmodi minutias fundamentum aut normam constituere non poterunt; id verò quamprimùm fecerint, prævaricatoribus nos accenseant, nisi dociles invenerint, imò doctrinæ maximè appetentes.

Quoniàm autem dicta auri generatio intrâ terræ viscera, in ipso, ut sic loquar, tenebrarum gremio, quò nec radio lucis, nedum sensibus nostris via patet, potissimùm peragitur, oportet, ut quem modum sensibus agnoscere non datur, cum ratione, & certis tam è naturâ, quàm ex arte petitis demonstrationibus investigemus. Itaque si analogiam accidentium, quæ aurum à reliquis metallis specificè distinguunt & quæ à passivâ materiæ ipsius dispositione dependent, attenti intueamur, non parùm certè luminis ad principialem ejus texturam cognoscendam inde hauriemus. Cum enim hæc in auro quatuor accidentia reperiantur, perdurabilitas in igne, puritas essentiæ, densitas & pondus, nonne concludendum ex his,

eiusmodi mixtionem certarum rerum ve-
 partium essentialium in auro esse oportere,
 re, è quâ hæ qualitates & vires resultare
 possint? talem nimirum, in quâ parte
 essentielles ita dispositæ & eâ invicem pro-
 portione inter se conjunctæ sunt, ut alterum
 ab altero amico & indissolubili aut ægerrime
 faltem rumpendo vinculo detineatur: quod
 in aliis, ubi major componentium partium
 heterogeneitas, mixtionis proportio in unum
 excedens, in altero deficiens, & sic vincu-
 lum quoque tenue, ut sic loquar mercurii,
 aut plus minus laxum, contingere non po-
 test. Melius ergò illud concipi non posse
 credimus, quàm si aurum è sulphure & mer-
 curio in subtili quâdam & purâ terrâ virgi-
 neâ, æquali proportione & indissolubili fœde-
 re coagulatis atque invicem excoctis, con-
 stare asseramus, ita quidem, ut terra illa sul-
 phurea detineat mercurium, ne evaporet,
 mercurius cum viscositate terræ congluti-
 net sulphur, ne incineretur, terra verò
 utraque amicabili fœdere nectat & perma-
 nentia reddat; atque sic in auro unum fo-
 veatur ab altero & alterius vinculum existat,
 ut nullo eorum vacillante auri textura cor-

ruere

vel uere non possit, & nullâ arte in partes sui
componentes actu distrahi, vel ignis violentiâ
in fumum saltem se elevari patiatur, sed
tam in igne, quàm in sale & sulphuribus an-
imonii & saturni fortissimis inuiolatû con-
seruetur, quod, sicut jam dictum, soli sulphu-
ris, mercurii, terræ proportioni anaticæ &
accuratissimæ deberi persuasi sumus.

Nemo tamen è lectoribus meis, credo, deò
hospes erit in Chymicis, ut me per hæc
ria, crassiora illa corpora, quæ ubique sub
nomine sulphuris, mercurii, & terræ offe-
untur, & partim veneunt, intelligi velle
ibi imaginetur. Pars istorum purissima,
quod Geber de mercurio monet, & à cœte-
ris heterogeneitatibus, planè alienissima no-
is indigitatur, à quâ velut in iis potiori, de-
ominationem desumptam communia ista
abent, ita ut parte istâ, quæ subterraneorum
principium constituit, ab iisdem rursus se-
arata, nomina sua mercurii, sulphuris &
erræ non amplius nisi improprie & gratis
modum sustineant.

Existentiam horum in auro elemento-
um vel solus visus, per colores cuilibet
elemento appropriatos in auro visibiles
arguit.

arguit. Quod si enim aurum tenuissimè
foliatum candelæ luminib. obvertas, conf-
stam flavedo cum intersperso coeruleo & r-
bro oculos tibi feriet, manifesto indicio co-
lorum illam varietatem elementorum quæ
que in auro latitantium diversitati deberi: ita
ut flavus à terrâ, ruber à sulphure, coeruleus
sale deduci possit. Eosdem colores in quo-
libet vitro, si comuni saltē modo cum au-
ro liquetur, conspicuos deprehendes: omni-
enim vitra aurea (præter illa quæ singula
modo & manipulatione cocta) colorem ex
ternum rubricæ vel epati antimoniali simi-
lem exhibent, utique à terrâ proveniente
intus verò aëri obversâ coerulea sunt & ru-
bra. Non tamen illa solum per colores in
vitro, tanquam in speculo videmus, aut
principia, (veluti hæc insuper probantur
ratio, fieri potest, ut è recentioribus multi-
ad palatum non sit) sed & realiter, quoque
in corpore auri existere Encheireses evin-
cunt & operationes ignis, per quas terra au-
ri ita disponitur, ut vel sulphurea, vel sal-
ina, vel mercurialis volatilisque reddatur
utut enim sicuti dictum, principia auri
constitutiva tam firmo invicem nexu de-

vinctæ sunt

instructa sint, ut quacunq[ue] etiam adhibitâ in-
 dustriâ arti hucusq[ue] datum non sit, eadem
 & rurs[us] a separare, ut genuinum auri sulphur, ge-
 nuius mercurius, è corpore solari extra-
 ctus & segregatus oculis exhiberetur, quic-
 quid etiam pro more suo Alchimistæ hic
 oriantur: Eorundem tamen extra versio
 scilicet ut magis libera, coëteris ma-
 gis intereâ depressis, singula appareant, ex-
 perimentis obtineri & probari utique potest.
 aurum in atomos proximè sulphureos,
 in quibus sulphur ad oculū extraversum,
 & præ coëteris dominetur, redactum cum
 iis quibusdam, ad hanc principiorum ex-
 trersionem spectantibus, sequentia exhi-
 bebunt.

Qualis verò mercurius in auro sit si quæ-
 ramus responderim, talem esse, in quo terra
 sulphurea, metallis pro principio inser-
 ens, & cui aurum coëteraque metalla du-
 rilitem & extensionem suam acceptam
 ferant. Qua in re â mercurio commu-
 nis prorsus differt, cuius ens ob nimiam flui-
 ditatem non appetit aliud sulphur, quam id
 quod in naturali suâ compositione ipsi ob-
 stat. Mercurius verò auri insitum ignem
 habet sulphuris, cuius virtute terra ista ☉ aris
 puris-

purissima in mercurio suo subtiliata & exco-
cta est; atque hinc tenaciùs adhæret auro
argento quam metallis reliquis porosis & im-
perfectis.

Salem quod attinet, eum quoque aurum
inesse etsi parciorem reliquis metallis, non
optimorum modò, qui antiquitùs vixe-
runt, Philosophorum, velut Raymundi
Bernhardi, Basilii, Richardi, Riplæi, alicu-
rumque insuper testimonia volunt, verum
ipsi etiam praxi non repugnat, quâ aurum
in vitriolum rubicundum redigi potest, cu-
jus processus inter reliquas in auro operatio-
nes reperitur. Cùm tamen naturaliter sul-
phuri sit inclusus, (unde etiam neotericis quibus-
dam sulphur pro certâ saltem salis modi-
ficatione habetur) hoc relicto ad passivum
magis principium me converto, quod ter-
ram, & juxta aliquos prætereà aquam superi-
us esse dixi.

Quemadmodum verò ibidem innu-
veteribus omnium metallorum semen in so-
lo argento vivo quæsitum fuisse, ita quoque
addidi, quomodo subsequentibus temporibus
alia insuper, & inter ea, terra non incongruè
adscita fuerint. Etenim velut herba in aëre

nulla

ulla producitur sine terrâ, ita nec metallum
 solo mercurio, si vel maxime argenti vivi
 entenaria seminarentur. Aurum sane &
 eliqua metalla non parum terræ continere
 natomia illorum per ignem & aquam, dein-
 e eorundem etiam sympathia & mixtio cum
 ariis terrarum generibus, unde augmentum
 imunt, non obscure probant, velut in spe-
 ie, de auro Beccherus narrat, certas sibi
 erras cognitâs, unde auro nonnihil incre-
 menti accesserit. Ut taceam è sacro Esdræ
 bro idem colligi posse, dum parvum pul-
 verem esse, è quo aurum fieret, jam olim
 ixit: certe nec fixitas nec incombustibili-
 as auro adscribi meo iudicio posset sine ter-
 ræ mixturâ. Argento pariter non deesse
 erram inde liquet, quod ut plurimum ex li-
 no, quem metallicolæ Berg-Milch vo-
 ant, generetur: Venus autem, Jupiter & Sa-
 urnus per calcinationem facile in terram vi-
 rescibilem transeunt.

Sed num in aquam etiam convertibi-
 e sit aurum seu in Bur illud minerale, quod
 ecentiores metallis instar principii passivi
 um terrâ substernunt, & in quo omnium
 deo rerum, nedum mineralium semina
 quiesce-

quiescere nonnullis creduntur id haëtenu
 nondum sufficienter est indagatum. Mercuri-
 um quidem sub aquæ formâ ac tegmine
 nonnunquâm latuisse, imò & hodie quoque
 eâ ratione, ut actuale principium & nutri-
 mentum in compositione metallorum con-
 currere ex historiis metallicis testimonia
 suppetunt; non rarò enim inantris, imò in
 ipsis lapidibus exsudare & destillare visum
 est. Bur illud minerale, & Gorlicii super tigna
 lignea, (quibus cavernæ subterraneæ à Me-
 tallicolis suffulciuntur) destillasse, inque pu-
 rum putum argentum ramosum abiisse ob-
 servatum est. Imò aurum quoque istud
 racemosum, quod jam supra in aliquibus
 Hungariæ locis ad vites usque ascendisse re-
 pertum est, nonne aquæ metallicæ vegetati-
 væ, cum quâ ascenderunt & in quâ coierunt
 deinde auri principia, parte ipsius aliquâ haud
 dubiè in consortium adscita, debetur! Qua-
 lis verò sit hæc aqua, cum aurum fixioris
 quam vel vegetabilia vel animalia conditio-
 nis existat, si ambigas, dixerim esse eam pu-
 rissimâ & viscosam, extrinsecè volatilem, in-
 trinsecè verò fixæ dispositionis, quia terra
 in hac aquâ intrinseco sulphuris igne sub-
 tilissimè excocta est.

CAP. V.

DE MODIS QVIBUS
NASCITUR.

Difficultates, quas capite proximè antecedenti experti sumus, in præsentipares nisi majores, prævidebit nobis, quicunque attendet, quâ cautione opus sit, si dicere velis, quomodo materiæ, quas mixta divinare licuit, quales sint, secum invicem combinentur ut exin auri corpus leò mirabile resultet. Quicquid sit, experi licebit, quousque rationi excurrere datum sit ultrâ terminum illum, cui sensus nos naturam alligasse non ignoramus.

Quoniam verò de Mixtione materiarum sermo nunc erit, credibile est, naturam architectonicam miscibilia sua permiscere eodem modo, quo cernimus Artistas in compositione & coctione aurei alicujus mechanicaminis vel amalgamatis procedere. Hi enim corpora minutissimè invicem continent, & coctionem adhibere solent; nam calor dividit, resolvit, agit, efflorescentias vegetativas producit; non aliter quantum figuror aurum cum reliquis metallis quam

quam è materiis aliter dispositis & summe
depuratis, exurgit: Utitur enim natura loco
mercurii, terrâ ponderosâ, ductili, liqui-
bili, lucidâ; hanc succo oleoso, cujus parti-
culæ secundum mentem Cartesii flexiles sunt
& ramosæ, perfundit & subigit; atque e
his cœu intimis principiis vel seminiis, facit
nasci aurum, & quasi per ramulos & vena-
sicut lignescente succo arbores, nutriri.

Sæpè etiam ante mixtionem materia
hanc resolvit, & per evaporationem ac de-
stillationem in teneros spiritus mercuriales
coruscantes, sub multiplicique schemate in
cavernis montanis ludentes, subtiliat. Nun-
enim sub aquæ & viscosi humoris metallici
specie, nunc sub sulphureo tegmine delitescit
scendo, nunc vaporis instar in saxa lapide
que involando munia sua peragunt hi spiri-
tus; atque sic oberrando, ut metallificentur,
quærunt quasi aliquid subtile terreum
vel è saxis expulsum, vel è crystalli fa-
miliâ, in quo tanquam matricè & domici-
lio configantur.

Principium illud sulphureum suprâ suc-
ei oleosi formâ propositum se habet instar
maris, quod spiritum illum mercurialen-

matu

naturali & insito quasi appetitu, quem habet ad lucem, ad se rapit, sibi adunit & coagulat, eumque velut coquendo cum terrâ indurat. Mercurius iste è contrâ vi terram resolvendi, volatilisandi & emolliendi gaudet, quam tamdiu exercet, donec tandem cum illâ in limum quendam & in mollem massam abeat, quæ sensim à sulphure congelata, & ab aëre constricta in perfectum corpus metallicum roboratur; Ut adeò tota hæc naturæ operatio nihil sit, nisi sulphuris, mercurii, terræ in vapore subtilissimo (seu ut clariùs loquar, in minutissimis suis particulis congregientium & in se invicem agendum) perfectè mixtorum & fermentatorum subtilis Actio atque Reactio: Quæ perficitur tandem & finitur partim quiete partium, quâ nullum gluten firmitus datur; partim irretitione ramusculorum, qui in particulis sulphureis terreisque occurrunt, perim aliquam vegetativam quasi in ipsâ fermentatione turgentibus, & unâ cum partialis vegetatione inservientibus in altum sæpe protrusis. Ita tractu temporis mollis hæc materia in tenebrosis montium caveris inviscidatur, agglutinatur, inque certam

D

deni-

denique, accedente quomodocumque aë-
re liberiori, formam compingitur.

Quod si sub aqueâ veste tegatur mer-
curius, tunc operatio hæc (ut id hic appli-
cetur) viâ humidâ procedit, & minera auri
fluida est, & exinde in integras massas con-
fluit quasi & condensatur. Auream ejus-
modi massam ovalis figuræ & libram inte-
gram ponderantem, quæ sine dubio à mi-
nerâ auri liquidâ in hanc formam coierat,
videre mihi aliquando contigit, aspectu cu-
rioso sanè dignissimam: quæ cum magnâ
violentia forte confracta esset, intus conca-
va reperta est, & in profundo pulvisculum
exhibuit, veluti inclusum nucleum, nigrum
& ponderosum; à cujus ambitu ad latera
pulcherrima colorum phænomena diffun-
debantur: Propè enim pulverem color pro-
fundissimè niger, & nigro, ut sic dicam, ni-
grior: paullo altius viridis amœnissimus, ac
apicem verò citrinus, non ingrato intuen-
tibus aspectu, ludebant.

Imo exempla prostant, quæ nescio su-
spicionem saltem, an planè fidem facer-
possint eâdem interdum ratione argentum
quoque, si nimirum mercurius generatio-

illius

illius inferviens sub formâ vaporis, vel sub
 humida adsit, concrefcere; spectant huc fanè
 quæ celebris ille peregrinator & laboriosus
 Chymicus Agricola, citante Nobiliss: D.
 Boyle, in suis in Poppium de antimonio
 notis memorat; Nimirum se, cum inter
 odinas Hungaricas in profundis specubus
 versaretur, sæpiùs in iisdem calidum vaporem
 non è viroso illo genere, quem ipse me-
 um venenum esse fossoresque suffocare at,
 Germanis *Swadem* dicto) parietibus ad-
 ærescentem observasse: quem, cum post
 iem unum atque âlterum rediisset, omnem
 nctuosum admodum & splendentem de-
 rehendiſſet. Cumque nonnihil ejus col-
 lecti per retortam destillâſſet, subtilem se
 xinde spiritum obtinuisse: fossoribus, quod
 dicit, perhibentibus, vaporem hunc seu ha-
 tum humidum, tractu temporis in ramu-
 culos & excreſcentias puri puti argenti, vul-
 ò *ſein gediegen*/ totum, citrà ullam ſui di-
 minutionem, elegantissimè abiturum fu-
 ſe: Quibus parallela ſunt, quæ industrius
 Chymicus, Joh. Walchius in commenta-
 io in tractatum, *der kleine Bauer* dictum,
 multis additis circumſtantiis recenset; quod

ñimirum in oppido quodam minerali, octo
 miliaribus circiter ab Argentorato distante,
 Maria Kiril dicto, operarius quidam, quod
 aliàs quæ ageret non haberet, in fossâ sive
 fodinâ minerali ibidem vicinâ, tum tempo-
 ris vili habitâ laborâisset. Post aliquot se-
 ptimanarum laborem accidisse, ut ictu in sa-
 xo propè parietem facto, fissuram quandam
 detegeret, quâ perruptâ grandem lapidem
 sive massam, in medio rimæ, cavitatem po-
 nè se habentis viri armati specie erectam ac
 stantem, conspiceret. Hanc ex argento
 puro ab omnibus venis glebisve ullove alio
 additamento immuni, conflata, liberam,
 non nisi pedamine, ustam quandam mate-
 riam referente, sultam, ibidem constitisse,
 atque ultrâ 1000. sive 500. libras germani-
 cas argenti puri pondere exhibuisse. Ex
 quibus, aliisque circumstantiis, Autor col-
 ligit, calore loci nobiliores spiritus metalli-
 cos è vicinis pergulis cryptisve per alias mi-
 nores fissuras rimasve in istam cavitatem
 delatos, ibique ceû in conclusâ camerâ cel-
 lârve, collectos fuisse temporisque progressu
 in prædictam pretiosam metalli massam
 confedisse. Quin etiam quod argenti pa-
 riter

riter materiam humidam attinet; sæpius occurrunt pellucidi & eleganter compti lapides, ramosis metalli filis, & capillaribus excreſcentiis perpulehrè intertexti, quos primo aspectu crystallos diceret, cum tamen æquè ramus, ac memoratus lapis bonum argentum à naturâ in istam formam redactum sit, non secùs atque in dissolutis salibus vel crystalis lunæ partes metallicæ vulgatâ mechanicâ exhibentur.

Non possum autem, quin hâc occasione, ubi de materiâ auri seminali liquida sermo noster est, curioso Lectori materiæ cujusdam fluidæ, huc apprimè accedentis, & quam Pantauream sive aquam auri nominare quis posset, mentionem iniiciam; Liquorem intelligo quendam viscosum, quem primis anni mensibus & Martio quidem ad arborum certarum radices in Hungaria reperire mihi contigit, tempore, quo sol velut ambrosiæ succo satur nectar suum, & materiam, undè aurum generatur copiosè refundit, id est, humiditatem roridam, quæ deinceps in terræ matricibus sine dubio, in consistentiam & soliditatem, pro conditione sulphuris, quod ipsi occurrit, puram vel

impuram excoquitur de quo en experimen-
tum oppidò curiosum. Nimirum cum
aliquandò lubido animum incederet experi-
undi, quid in viscosâ hâc aquâ latere posset?
collectam eandem intrâ 10. & 20. Martii
diem, in vitro idoneo, hermeticè sigillato,
continuo & proportionato per menses ali-
quot calore artificiali fovebam, donec illam
ultrò in spumam quasi auream elevari cer-
nerem: Quod ipsum tamdiu durabat, us-
què cessante tandem aquositate superfluâ
spiritus quidam aureus non saltem latera vi-
tri elegantissimè pinxisse, sed & sub tenuis-
simæ nubeculæ formâ terræ superincumbe-
re deprehenderetur; verbo, donec tandem
aqua per se in terram conversa esset. Aucto
deinceps igne, terra hæc minerale aureum
vegetativum produxit, quod reverà cre-
scere incipiebat, solidum ac ponderosum
& admiratione perquàm dignum. Quibus
visis, rupto tandem vitro, ac probâ per vul-
canum factâ anatomia, fugax metallum,
nondùm satis à natura firmatum offendi.

Referendum tandem ad hoc auri ge-
nerationis genus plurimùm illius auri arbi-
tror quod in arenis fluminum reperiri sæ-
pius

pius jam recensui, atque non omne è montibus auriferis elotum atque abrafum, sed partim in ipso demum fundo per evaporationes genitum probabile videtur. Vixit certe non ita pridem Bruffellæ, non procul à Spirâ, Helvetus quidam, qui feligendo auro Rhenano operam navans, teste Becckero expressè adstructum ivit, aurum illud, quod è dictâ rheni arenâ colligebat, non aliunde è venis subterraneis illuc advectum esse.

Et insigne talibus patrocinium id largitur, quòd auriferæ ejusmodi arenæ in locis ab omni montium venarumque metallicarum viciniâ remotissimis etiam reperiantur, quemadmodum prope Albim, uno saltem milliari ab Hamburgo, quem locum à venis montium subterraneis longissime distitum nemo ignorat, collectum aurum, novi. Quod verò in littoribus invenitur, nec minùs id, quod apud Indos in montium jugis arenæ vel terræ admistum offenditur; id, quia in terræ penetralibus gigni & dein ita in altum protrudi, omninò improbabile, operationibus radiorum solarium, & è terrâ ascendentibus evaporationibus sulphureis, cum princi-

pio mercuriali, ex aëre accersito, crediderim deberi,

C A P. VI.

DE RELIQVORUM METALLORUM ET MINERALIUM GENERATIONE.

UT paulisper ad imperfectorum quoque metallorum Genesin digrediamur, postquam de productione purissimi ac perfectissimi actum fuit, persuasum nobis est, naturam in imperfectorū mineralium generatione eandem proximè methodum servare, ita ut differentia vel specificatio metallorum generum è solâ saltem mercurii coctione, pro varietate matricis, meliori minorivè, sulphurisque puritate fluat.

Rudimenta horum metallorum terræ vel calces vitrescibiles exhibent, è salium sulphurumque corpusculis, quæ in mineris ordine tumultuario hinc inde dispersa sunt ac disseminata, concretæ: In quorum actione & fermentatione cum terrâ, interveniente aquâ, superfluam fortè salsedinem diluente, vel aëre quoque eisdem effectus, subtilius tamen præstante, metalla à reliquis floribus

edide-rocis &c. separantur, ac instar regulorum
uo modo velut subsident.

Nam dicta illorum terra chaotica salsa
LO. st, vel vitriolica, talisque in locis quibus-
lam ab oceano transeunte redditur; in aliis
contra talis ab ingenerato terræ sale exi-
tit. Nec enim improbabile est, nec sanio-
ibus adhuc improbatum, Oceanum qui à
meridie septentrionem versus continuò mo-
vetur, sub Polo Arctico seu septentrionali
erram ingredi, sub Polo autem opposito
meridionali rursus elabi; ut adeò perpetua in
errâ aquarum circulatio esse videatur, non
ecus atque in hominum aliorumque ani-
malium corporibus sanguis circulator, hâc
amen differentia, quòd aqua oceani propter
asitam & innatam salsedinem etiam instar
rinx se habeat, propter quam, virtutem
uoque mercurificantem & igne Philosopho-
rum lucentem possidet. Hic ergò
ceanus dum à meridie septentrionem ver-
is movetur, à sole & Planetis particularum
acidarum sulphurearumq; impressionem in
le suo per radios nanciscitur, quæ vario-
um metallorum, mineraliumque deinde
roductioni inserviunt, dum nempe hoc

D 5

ipsum,

ipsum, quod veluti in cor terræ per oceanum transfertur, ibidem mediante terræ calore concoquitur, transcolatur, corpus assumit, atque vel in lapidem vel sulphur, vel sal, vel metallum pro varietate circumstantiarum facescit. Eleganter hanc oceaniper terram Transcolationem, & ibidem salis depositionem jam olim expressit Seneca dum ait: Miramur, quod accessionem fluminum maria non sentiant: Æque mirandum est, quod detrimenta exeuntium aquarum non sentit: Occulto enim itinere subit terras & palam venit, secretò revertitur, coliturque in transitu mare, quod per multiplices anfractus terrarum verberatum amaritudinem ponit.

Notandum autem in mari duas substantias, quæ in metallorum generatione considerandæ. Altera est salina, innata per totum aquæ corpus insensibiliter diffusum sulphuris impedimentum ac tegumentum, cujus in aquam actionem reprimatque obtundit: quodque unà in se principium metallicum implicatum atque occultum continet. Altera est ipsum illud sulphur, cujus medio pura aqua coagulatur, & in naturales minerales convertitur. Prima

Primum tamen patet compositio-
nem metallorum principium in nullâ re aliâ
corporalem in mercuriali quâdam substantiâ quæ-
rendum in proprio suo centro causam fi-
cientem habente, quæ hermaphroditicæ
cujusdam est indolis, salinæ nimirum &
sulphureæ, imo volatilis & frigida in peri-
phæria, in centro verò calidæ & fixæ.

Atque hæc natura metallica sive se-
men minerale, ex interno salis principio
originem suam sumit, & inde per corusca-
tiones Germanis *Witterungen* / & halitus
accedente aëre, lumen in ipso accendente, sub
vaporem formâ separatur: estque non
huiusmodi, sed in quibusdam ubi natura
salina magis extraversa est, sulphurea verò
magis in centro adhuc detinetur, indomi-
tam, & humano corpori noxiam ac viro-
tam qualitatem fovet, & germanicè *schwa-*
em dicitur: in quibusdam verò ubi sul-
phur magis extraversum, salina autem na-
tura magis intrò revoluta, evaporationem
inam ac innocentem constituit. Sic medi-
ante aëre montano utriusque generis eva-
porationes in transparentes illos ac porosos
lapides aguntur, (germanis *Einwitterungen*)
simul-

simulque conjunguntur, ac prior in alteram
transit, atque in se invicem porro agunt,
prout matricem aptam, terramque dispo-
tam plus minùs, offendunt, in verum me-
tallicum concretum convertuntur: Inq-
hâc actione natura, quemadmodum
omnibus suis generationibus agit, gradus su-
incipientis, progredientis, ac perfectæ mat-
ritatis obtinet; accedente subinde novo p-
coruscationes ejusmodi vitriolicas (*zuvi-
terungen*) nutrimento eadem augente, pe-
ficiende, sed & successu temporis, si quant-
tate nimis accrescat, & metalla pura no-
eximantur, eadem rursus destruyente, disso-
vente, & pro accedentium constitutione
cum iis in varia concreta salina fatiscen-
tibus, imo principia eorum conglutinativa ali-
quando planè in sui simile iterum dissolven-
te: Quemadmodum etiam pro variâ ratio-
ne, quâ in itinere intercipitur, vel lapide
non dispositos offendens, atque iis adhæ-
rescens, vel aquâ obrutum & captum, in
diversa florum genera, aliaque unctuosâ &
diversicoloria concreta densatur, qualia à
metallicolis in minerarum suarum parietibi-
bus, illa quidem in inclinatis, hæc in reclina-

(im hengenden und liegenden) obser-
ntur. Breviter, coruscationes hæ inven-
matrice suâ , quæ ut plurimum lapis aquo-
s transparent , salinæ indolis est, tanquàm
vitro hermeticè sigillato, eam continuo
volando porosam reddunt & fusilem , ac
ejusmodi molliem deducunt, ut inde pe-
trabilis fiat, & à principiis metallicis variè
ris vel impuris, perpetuò tamen pene-
antibus, suum veluti nutrimentum sumat :
inde, dum Philosophi mercurium suum,
consuetâ ipsis locutione, vitrum emollire
cunt, nihil aliud intelligunt, quàm, vi-
trum montanum, lapidem vel crystal-
lum, in quem per inhalationes perpetuas
se insinuat idem mercurius, variè ab ipso
fici, ut postea, prout internum sulphur
spositum sit, in ipsis quoque lapidibus co-
res appareant solutionis & putrefactionis,
philosophici operis præcursores.

Per omnes in singulis metallis obser-
ri solitas vicissitudines specialius ac parti-
cularius evidentiora hæc fiunt. In minera
turni ac jovis ut plurimum lapides hujus-
modi crystallorum instar transparentes re-
periuntur, quod idem in argenti quoque
mine

mineris maximam partem contingit. Plumbi ac stanni terra chaotica falsa est, ac utrumque multo mercurio, multo sale, terreâ calce, paucoque sulphure impuro & imperfecto constat, ita tamen ut mercurius plumbi, quod facilius funditur, crudior sit & indigestior, unde etiam cum antimonio non parum affinitatis habet. Ferrum gleban vel limum pro matrice agnoscit, in quo utique certum est nobis, non deviare Becherum, utut fortè, ubi illud per productionem artificialem è limo cum oleo lini demonstrare vult, decipi potuerit, limum martialem, in quo rudimenta seminalia illius metalli jam latuerunt, pro experimento assumens; ut non tam communicasse limo per artem principia deficientia, quàm eadem latentia saltem collegisse dici potuisset. Clarum hoc, quod de ferri matrice dictum reddit exemplum ferri fodinæ ad oppidum Blomberg ditionis Fürstenbergicæ, pene sylvam Hercyniam, ubi idem Becherus ferrum crui vidit (supplem. 1. ad Phys. subterr. c. 3. p. 49.) paucis infrà terræ horizontem pedibus, cujus vena limi instar esset à reliquâ terrâ facilè discernenda, crassitudinis trium

circi

roiter pedum: Infrà venam autem terram
enosam esse ait, in quâ ne granum me-
lli reperiretur.

Paulò antè recensuerat se Ambergæ
superiori Palatinatu magnam mineræ fer-
copiam aëri expositam (quæ ob furno-
m bello germanico destructorum defe-
um in corpus tam cito reduci non potu-
et) paucò tempore in purum omnis me-
lli expertem limum mutatam oculis suis
disse: quæ certè & illud, quod hic dixi-
us & nonnulla quæ superius, clarissimè
vincunt. De cœtero ferrum ex multo sa-
pauco sulphure, & pauciori adhuc mer-
curio constare jam receptissimum, & ex iis,
quæ ferrum exhibet, phœnomenis probabi-
ssimum existit. Cuprum è contra terram
abet eâ, quæ in marre est, multò dilutio-
em, hinc magis rubentem, & mercurio for-
us mixtam. Blandè & suaviter in pyrite
ejus generis lapidibus, in Sueciâ præci-
uè generatur: ut adeò nullum metalli
enus sit, quod non in lapidibus ejusmodi &
mo generetur, dum eos fumi minerales su-
eunt & penetrant, quod germanico metal-
colarum idiomate, ceu diximus, *Einwit-
teren*

teren / appellatur. Prout verò fumi isti lapidem penetrare possunt vel in eo sistuntur & hoc vel illo modo alterantur, ita lapides pro naturâ influentis fumi, vario colore induuntur odoremque sulphureum spirant. Par etiam huic genesis istorum lapidum est in quibus minerale illud immaturum reperitur, quod germanis audit *das Raßengoldt* vel *Heiliglander Munnergoldt*; dum nempe penetrantes isti fumi ad justam temperiem nondum pervenerunt, sed ante terminum ibidem intercipiuntur: Quod si verò excocti sint, tùm lapis nonnunquàm totus aliquoties in quibusdam partibus metallicæ folio (*metallicolis gediegen Erz*) obducitur.

Verùm nec uno saltem modo constitutæ exhalationes hæ metallicæ dictas metallorum matrices, sed potiùs sub diverso tunc subeunt, tùm in iisdem perficiuntur, velut ex eo liquet, quod in uno lapide varii generis metalla plerumque occurrant. In hoc enim uterus mineralis, ut sic loquar, (quem interdum lapidem, interdum terram effluvitrescibilem credimus) ab animali in diversum abit, quod hic involucris quibusdam

contra

contra omnis alienæ materiæ ingressum
nuniatur; iste verò contrario modo se ha-
beat, ac dum mineralia in terræ visceribus
procreantur, ipsorum conceptacula aliis
succis mineralibus, vel vaporibus isthæc
transeuntibus pervia sint, adeò ut pluries
non modò varii generis mineralia, puta
marcasitæ cum metallis, aut cum lapidibus
propriè sic dictis, argentum cum venere
lumbum cum lunâ, aurum cum antimo-
nio, sal cum sulphure & arsenicò, sed prope
heterogeneæ aliquandò particule occur-
ant interspersæ. Haftenus igitur de gene-
ratione reliquorum etiam metallorum satis,
recipue, quantum scopus noster patieba-
tur, dictum esse arbitror: Ut omnia in unum
complectar, metallorum & mineralium dif-
ferentia à matricis tantummodò constitu-
tione aliâ atque aliâ, magis vel minus bonâ
accommodatâ, insuper ab externis acci-
dentibus, quæ colorem malleabilitatem,
brittitudinem & mixtionem variare possunt, de-
pendet. Dum enim in matrice commodâ
incipia non intercepta, non impedita co-
dunt, metalla inde plus minus perfecta re-
sultant. Ubi matrix ita est adornata, ut
E prin-

principia inæquali proportionē aut suscipiat aut seruet, interdum etiam additione peregrinorum veluti adulteret, antimonium, Zincum, marcasita, magnesia, koboltum, prodeunt, quæ omnia communia cum metallis quidem principia habent, sed in omnibus suis qualitatibus vel excessu vel defectu peccant. Ubi verò matrix etiam iam metallis foeta aliorum, quæ interna principia diximus, variè in viâ alteratorum incursum continuato & nimio eroditur, eluitur, & contentis suis variè iterum orbatur, ac alteratur, vitrioli nostra communia, boraces, alumina. cadmias fieri permittit. Sic pleraque naturæ opera subterranea quomodo fiant breviter vidimus, eaque sub his potissimum titulis locari commodissimè posse putamus: Et nimirum

Sal unus	§ aurum	§ masculinum
Metalla	§ argentum	§ foemin.
Mineralia.	{ 4. perfectè mixta, cuprum, stannum, plumbum, ferrum,	
	{ Imperfectè mixta, antimonium, bismuthum, zincum, marcasita, magnesia, koboltum.	

Monstra { Magis naturalia sulphur, arsenicum
realgar, cinabrium, argentum
vivum.

{ Minus naturalia, vitriolum alu-
men, borax, salarmoniacum.

{ Zoomineralia margaritæ, conchy-
lia & testacea omnia.

Amphi- { Phyto mineralia, succinum, Co-
bia vel { rallia, ligna lapidescentia.

C A P. VII.

DE MAGNETICA MINERARUM SITUATIONE.

Item de aliis quibusdam phœnomenis, in quibus
aurum velut magneticè se habet.

UTut nemini forsân dubium sit quin na-
tura, ubicunque demùm principia cor-
ori cuidâ producendo apta offenderit, gene-
ationem ejusdem instituere possit; obser-
atum est tamen eandem in plurimis certæ
uidam plagæ & situi, respectu coeli & terræ
ater se invicem ita alligari, ut non nisi ibi-
em aut semper, aut ut plurimum suas per-
gat productiones. De vegetabilibus certè,

inprimis de arboribus solertissimus Kircherus animadvertit, circulos illos, qui in transversim dissectis apparent, eâ parte, quâ rotunditatem deserunt, & in angustum, velut in acumen, contrahuntur, ordinariò septentrionem respicere: Unde notum est, eos qui excolendis hortis delectantur, in transplantandis arboribus, præcipuè delicatioribus operam dare, ut eodem situ, respectu plagarum mundi, quo alibi steterunt, iterum inserantur, cum aliàs, nisi id observetur, emori, marcescere, aut minùs benè saltem se habere soleant. Quæ sanè mirabilis & velut magnetica naturæ versùs unam plagam præ alterâ, inprimis versùs septentrionem, inclinatio, inter eam iudice est, quorum causa adhuc dum ignorantur: Quod verò in metallorù insuper productione tale quid natura observet, vix puto crederetur, nisi autores per experientiam id quoque affirmarent. In iis sanè mineris quæ mox sub terræ superficie aut, veluti multis in locis aurum, planè supra terræ superficiem, inveniuntur, hâc de re nihil attendi potest. Ita in Angliâ venæ stannæ parum subter superficiem terræ, vel paucis infrâ terræ horizontem pedibus latent

dein-

deinde statim terra arenosa sequitur, in qua
ne granum quidem metalli reperitur. In
Potosi idem de mineris ferri & cupri verum
deprehensum est: ubi sanè versus quam pla-
gam minera vergat non æquedici potest, ac
in montibus, ubi id magis conspicuum, &
ductuum metalli feracium (der gänge) cons-
tinua & recta versas certam plagam extensio
das Streichen / das die gänge halten)
cum horoscopio minerali (mit dem Berge
Compass) à metallicolis observatur. Et
mirandum; si æque verum est, quod multo-
ies a metallicolis audivi, venam aliquam di-
rectam, plagam suam semper per lineam re-
ctam servare, ut, si vel maximè interdum in-
errupta sit, & desinat, persuasissimum ca-
men habeant, si secundum eandem plagam
montem in rectum ulterius perforent, iterum
venam iri ejusdem venæ, ut sic loquar
In continuationem. In specie ad aurum quod
tinet, matrices vel minere aureæ, in ditif-
imis Hungariæ fodinis, in quibus rudimenta
ori seminalia latent, orificiis suis ut pluri-
um versus septentrionem & Orientem ver-
gunt: id quod de plerisque venarum metalli-
um orificiis Agricola affirmat: Quò for-

san etiam respexisse potuit Jobus, dum c. 37.
vers. 22. ab Aquilone aurum venire asserit.
Non quasi è locis septentrionalibus aurum
adveheretur, ubi propter enorme & conti-
nuum frigus nullum generari posse probabile
est, sed quòd ut plurimum in locis illis, ubi
generatur, versus septentrionem copiosius
prodeat, ut in hoc versiones variant, &
Biblia anglicana habeant, ex Oriente venire
serenitatem; (fair vweather) quod ipsum,
quamvis apud nos, non omninò verum sit,
qui è septentrione præter austeras tempestates
& frigus horridum nihil expectamus, in illo
tamen loco, ubi Jobum habitasse circiter
constat, terræ zonæ torridæ aut subjeçtæ, aut
proximæ, cujus intensi æstûs nullam, nisi à
septentrionalibus frigoribus moderationem
esse posse evidens est, omninò verum fuit.
Quicquid sit, ubi idem apud nos contingit,
ut mineræ septentrionem potissimum respi-
ciant, explicationem causæ non adeò prom-
ptam fatemur: sed quæ Franciscus Oviedo
l. 16. c. 1, historiæ suæ generalis de India ha-
bet, dum Insulam Borichen, alias S. Johan-
nis dictam, auro valdè divitem esse pronun-
ciat, sed in parte septentrionali; idemque de

Insu-

Insulâ Hispaniolâ verum esse ait; ea rationi
facilius congruunt. Nam e. g. ultima hæc
sub zonâ torridâ jacet, & per integrum anni
quadrantem, solem à parte septentrionali ha-
bet, quemadmodum nos eundem à parte me-
ridionali habemus, ubi actiones ipsius, primò
directis radiis partes terræ, & sic principia me-
tallorum, in motum ciendo, atque hoc tam-
diu, ut non nimis dissipentur; deinde à tergo
& obliquius eundem motum leniter foven-
do, tantò magis rei accomodata videntur.

Quod equidem de nostro Climate
eiusdemque plâgis septentrionalibus verum
non est, ac vereor, ut, si de causis talis modi
ocationis minerarum quæratur, rotundè di-
cendum sit, parum liquere: Nisi fortè crede-
re conveniet, spiritum illum influentem Æthe-
reum & penetrantem Dno. de Nuysement
âlis Philosophici nomine celebratum, ibi à
vaporibus heterogeneis, per radios solares
directos apud nos copiosius elevatis, minus
impeditum, aut minus etiam dissipatum in-
luere posse: Cujus natura est terrenas illas
materias metallicas mercuriali suo spiritu
um sulphureis suis particulis concoagulato
umectare & sic quasi vivificare. Cum...

fit lucis quædam species, æthereo corpore purissimo velata, ideò etiam per coruscationes in imis montibus conspiciendum se præbet, & sub specie lucis semper occupatur: est in organizandis metallorum matricibus donec illæ ad istius quasi luminis & actionum à lumine dependentium receptionem aptæ reddantur. Quæ res non nisi rationi saltē per effectus patet, nullo modo sensibus: Quemadmodum nec vitam in magnete magneticam (si sic appellare liceat,) sensibus dignoscere possumus, utut ejusdem vis ferri attractiva, præcipuè directio versus septentrionem, oculos quotidie incurrant. Eadem ratione vitam (nam sic appellare eam licet certo respectu) metallorum est fluxus ignis nativi; & fluxus ille est radiorum actualis emissio: In auro autem est fluxus ignis longè purioris & subtilioris, quàm in cæteris, ut hoc respectu astrale dictum sit Tackio p. 12.

Ignibus istis luminosis & inhalationibus montanis valdè similis materia lucens ex sulphure & arsenico separatur, quæ infinitos de se spargit radios montanarum coruscationum æmulos: Qualem ex urinâ itidem humanâ, sed parciorem & debilius splendentem, tam

ametsi quod maximè notandum, arseni-
um etiam redolentem, obtinemus.

Quantum ad alia quædam phænomena,
in quibus aurum magnetico quodam
modo se habere videtur, attinet, silere hic
non possum, certam salini cujusdam corpo-
ris fabricam aliquando in manus meas perve-
nisse, ex supradictis particulis lucidis foliatim
ohærentibus concinnatam, cujus occultum
gens in solidissimum auri corpus ita opera-
tum fuit, ut si suprâ laminam auri modicè ca-
factam distantiâ altitudinis palmæ detine-
am, aurum integrum rubefactum fuerit; quæ
operatio suprâ Lunam eodem modo, sed mu-
tato colore in flavum, successit. Ad aëris
fluxum etiam veluti magneticè se habere
aurum ex regeneratione ejusd: in mineris
subvacuatis videre est, cujus exempla Boyle p.
3. de magnetibus coelestibus & aëreis affert:
reliquis verò metallis, inprimis ferro,
umbo &c. regeneratis historiæ plures ubi-
s prostant: Et ambigo annon aliquid
iam magnetismi inter aurum & aërem, vel
ris contenta sub sequenti experimento lu-
t, quod mihi notum est, de sale quodam
orto, cum auro præparato, qui ex igne planè

albus egreditur : mox tamen in aëre per
intrinsecè purpurascit, interdum per aliquod
septimanas in vitro clauso detentus albedi-
nem servans, mox aëri rursus expositus pur-
cherrimo carmesino colore conspiciendur-
se præbet, cuius effectum mirabilem & plan-
divinum in resolvendâ pituitâ in catarrhi-
& in febribus deprehendi. Quale quid ma-
gnetismi in vitro pariter mihi cognito, suspi-
cari forsân licet, quod colore album est &
diaphanum, instar adamantis lucidum, can-
defactum tamen, vel ad lampadem parum
per detentum, ubi per ignis actionem poruli
magis panduntur, & aër ceu vehiculum ignis
liberius subit, rubescit & in pondere nonnihi-
alteratur.

CAP. VIII.

DE QUALITATIBUS SEU AFFE- CTIONIBUS AURI.

Quemadmodum corporum naturalium
omnium ; ita & auri quoque affectio-
nes s. qualitates, ad quas nunc ordo ducit,
multifariam ab aliis, qui talium rerum con-
templationibus vacant, distinguuntur. Nos
istæ lites nihil morari debent, sed, quem natu-

commonstrare videtur ordinem, eun-
dem servabimus, qualitatesque auri, quæ
sum proximè aut propinquiùs spectant,
primas dicemus: quæ non nisi respectu effe-
ctus, quem in organa sensoria edit, de eo di-
cuntur, *Secundas* appellabimus: Et nonnullæ
deinde aliæ, veluti inter has mediæ, habitudi-
nem ipsius ad alia quædam corpora respicien-
tes, *Tertiæ* erunt, relictâ interim cuilibet suâ
libertate, sub alium ordinem, prout visum
erit eas redigendi.

Inter Primas prima esto *Soliditas*, à Par-
ticularum maximam partem uniformium,
interpositionem aliarum minorum mo-
tilium, arctâ connexionem, & inde resultante
mediocri earum quiete dependens. Medio-
cri dico: quam id quoque arguit, quod ad-
iuncta aliàs soliditati *Durities*, quam à par-
ticularum quiete omninò fluere rationi
conforme est, in auro non nisi mediocris &
mollicula sit. *Fixitatem* deinde auri summam
& *Durabilitatem*, si id cuiquam naturali cor-
pori convenire posset, æternam diceremus;
ideò contra omnem destructorum aliàs
corporum violentiam firmum est, & in quo
omnia præter reliqua pereunt, ignem constan-
tissimè

tiſſimè ſuſtinet, in eoq; liqueſcens veluti ſal
mandra nutritur. Cuius cauſa eſſe non po-
teſt alia, quam mirè accurata, ac quod valde
probabile, anatica, principiorum conſtitu-
entium mixtura, perque minimas atomorum
mutua ſubtiliſve colligatio, & quaſi concate-
natio. ut nullo neque excedente, neque de-
ficiēte, unum ab altero in rarefactione de-
tineatur, & in condensatione quietè iterum
cum eodem copuletur, & ſemper ſit ac man-
eat unum compositū, in quod particulae ex-
trinſecūſ imiſſae agitativae, quales ſunt ignis
aëris, omnes quidē particulas integrantes, ve-
luti catenati corporis annulos, in motū ei-
diſcerpere tamen aut diſrumpere nullam poſ-
ſint. Aeternitatis certè corporeae, ut ſic lo-
quar, imago; unde ad hanc eſſentiae purita-
tem, conſtanſtiſſimam durationem, ac im-
mutabilitatem ſine dubio reſpicit locus S. Jo-
hannis apocal. 21. 18. ubi ſancta urbs aurum
pulum & ſimilis vitro puro fuiſſe aſſeritur
eleganti, nec fruſtraneā auri & vitri conjun-
ctione; de quā tamen, quod extra ſcopum
eſſet, nunc nihil.

Ab eādē principiorum auri mixtio-
ne adeo purā, ſubtili ac curioſā fuit quoque
ejuſ-

eiusdem *compactio* & *Exilitas* ambæ ad hanc
 on pōnīlīter clāssē pērtīnētes. Exilitas sanē
 dvaldūm mātēriæ ī auro, & quæ illām fir-
 mīssīmē pōbat, ejusdē *Dūctīlītās* tantā
 tōmōdū. ut talīum rerū īgnārīs fabulæ videā-
 nētur, quæ opīfīcībūs cīrcā hāc occupātīs quo-
 que dīānā sūt & cōsuetā: Nam unīcūm au-
 ne dē grānūm observātūm est dīlatārī pōssē ī
 iterū lūm 150. pedūm, & ex uno ducātō auro
 c mādī pāssunt 240. bractēæ. Imo vīxīt Au-
 ulā ex vīndelīcorūm artīfex, quī ē grānō uno
 īgnīs dī lūm 500. pedūm, & ex ducātō 620. bra-
 tes, vīteas obtīnuīt. Alonsus Barba Par. J. c. 26.
 ā cīerē e argēto, quod auro pōximē accēdit
 īmpōssībīlītātē, recēnsēt, ex unīcā ejus unciā filūm
 sic lō 100. ulnārūm ducī pōssē: sed quod mirān-
 purītātē, idē filūm ītēgrūm 6. tantūm mōdō
 c īm-ūrī grānīs īnāuratūm īrī: aurūm argēto
 s. 10. entuplō dūctīlīus ēssē ejusque unciām unām
 aurūm cīrcīter octo ducātōs) īn tantām tenuītātē
 ēritur em malleo redīgī pōssē, ut 10. terræ jugerā
 onjūn- Hanegadas Hispanīs dīctā eādē obtegere
 opum īceret: vīd. amplīus Boyle de mirā effluviō-
 rīorūm subtilītātē p. 2. Insigne quoque
 nīxtio- xīlītātīs īn auro dōcūmētūm, tīnctūrā
 quoque quæ, mēdio īpsius, vītro cōmūnīcārī pō-
 tēst,

test, præstat; unicâ enim auri ritè præparati drachmâ decem libræ crysalli colorati & tingi possunt, cujus quidem corpusculum tam vastam vitri massam diffusa, si eximi quælibet seorsim possent, nonne ad miraculum exigua futura ipse mecum prævidet? sed & elegans experimentum non huc saltem pertinens, sed superioribus etiam, quæ de ascensu principiorum auri cum succis vegetabilibus dicta sunt, illustre lumen accendens præterire hic non possum: Nimirum, cum aliquando certâ intentione radicis fruticis rosarum vulneratæ aliquid liquoris auri volatilis immisisssem, en post aliquot menses elapsos rosarum folia admirandè aurei coloris filamentis, ac venularum quasi plexibus pulcherrimè variegata: ubi videre concipere licet, quantæ exilitatis illius partes fuisse oportuerit, ut per organa plantæ servè fruticis nutritoria, & deinde per subtilissimas foliorum & venularum in iis angustias adeò eleganter transcolari, ibique rursum colligi potuerint. Sed hæc de exilitate. De *compactiōe* auri facilis etiam consequentia: nam particulæ ejusmodi exilissimæ proximè homogeneæ, & interpositu aliarum
qua

uasi difformium non interstinctæ non possunt non ita compingi, ut poros quidem, sed et animadvertendos, & multò aliis corporibus minores, magis regulares atque uniformes relinquant; à quâ deinde compactione ultrò fluit ejusdem *Gravitas*, quâ tantâ ollet, ut in eâ omnia corpora sublunaria requa post se relinquat, & mercurio, cui cætera omnia supernatant, solum mergatur. In ponderatione in aquâ, multo plus subsidet eliquis metallis, & uncia una auri cum nunciâ unâ in aquâ ponderata longè gravior apprehenditur. Eleganter & accuratè annotatas gravitatis in quibusdam præcipuis corporibus proportionales Lectori B. in subsequenti Tabulâ communicare placuit, ex quibus adjunctis à latere numeris videre poterit, quantum corpora mole accuratè paria, ponderetamen sese invicem supergrediantur. Mi subjunxi aliam ex D. Petit Regis Christianissimi arcium muniendarum præfecti observatione à Johanne Baptistâ du Hamel de fossilibus cap. 10. pag. 487. publicatam, quam numeris posterioribus hic adscripsi.

○ 1000	100	Bismuthum	527	000
8970.	71 $\frac{1}{2}$	♀ purum	466	47 $\frac{1}{2}$
h 604.	60 $\frac{1}{2}$	aurichalc: opt	460	000
D 543.	54 $\frac{1}{2}$	♂ ———	421	000
æs commune	419	000	56	00
Ferrum	412	42	Cera	545.
2 ———	396	39.	Lignum	3900
4 ———	504	000	querc.	
			abiet	30.00

Quibus addit Dn. Petit. Magnetem 26. mar-
mores 21. lapides comm. 14. crystallos 12
aquam 5 $\frac{1}{2}$ vinum 5 $\frac{1}{4}$ oleum 4 $\frac{3}{4}$ nempe par-
tes centesimas ponderis auri sub eadem
mole æquare.

Et hætenus quidem de qualitatibus
quas *Primas* dicendas visum fuit. *Secund.*
quas respectum ad sensus nostros habere dixi
& primo quæ ad *Tactum* pertinent (sensum
omnium diffusissimum & forsan planè o-
mnium fundamentum) præcipuæ sunt aur
siccitas & *frigiditas*. Illa quidem à particu-
larum componentium quiete, harumque
nexu, quo nulla à reliquis secedere, & organo
tactus adherere permittitur, dependens
Hæc pariter inde derivanda, dubium tamen

esse

esse posset, an per se auro inesset, cum & calor
facili eidem negotio communicari queat. *Vi-*
sum qui respicit *Color* auri non est pallidus, ve-
lut oppidò gratis cuidam dictum fuit, pallere
ideò, quod multos sui insidiatores pateretur:
sed potius eleganter fulvus, qui ex rubro
& albo inter se proportionaliter mistis gene-
ratur, atque unus è mediis inter album &
nigrum est, quorum ille virtutem visivam
nimis dispergit, hic nimis in arctum contra-
hit: Citrinus è contra oculorum aciem re-
ficit ac delectat. Sed varius tamen etiam
in variis auri generibus hic color est, cum
unum altero pallidius sit, quemadmodum
Africanum Asiatico & Europæo; unde etiam
est, quod aurei Lusitanici aliis sint pallidio-
res. Spectat huc ejusdem *Opacitas* quæ po-
tios in Auro non ad normam, & regulari situ
recto dispositos arguit, sed illos tamen non in-
otum excludit: Partes verò auri exiles per
microscopium examinatæ rubinulorum
transparentium specie ludunt, ut appareat
formæ rosæ purpureæ inter spinas, veneris
anguine & lepore tinctæ, quæ non animad-
vertitur nisi in proprio ejus centro. Licet
tamen diaphanum non sit & lucem non

multipliciter & pariter refringat, instar gemmarum, eandem interim vividè reflectit, & *Splendore* insigniter coruscante præditum est: Quem crediderim ab aqueâ & clarâ substantiâ terræ homogeneâ incorporatâ provenire, atque propterea in auro, quam in cæteris metallis, majorem esse, quia aqua metallica in hoc terram suam magis veluti lavit, eamque penetravit, & sibi univit. Proprium enim aquæ est splendere, sicut ignis fulgere & rutilare, quorum utrumque in auro reperitur. *Auditum* quod attinet, is ab auro parùm afficitur, quod secus ac argentum aliaque metalla *sonum* non edit, nisi admodum obtusum, neque à texturâ auri adeò compactâ aliter expectandum, quod notum sit, omnes sonos in corporibus concavis, poros, & aëre intrinsecus plenis, ut tympano, aliisve, produci solere. *Ratione Gustus* tandem & *Olfactus* *sapor* atque *Odor* in auro ob particularum haud dubiè quietem, per se nullus: Hinc pro patinis poculisve Regum & Magnatum optimè inservit, quod nec cibis nec potui ullam vel æruginis, vel ferruginis, vel plumbaginis, vel cujuscunque tandem noxii & ingrati saporis notam visceribus

ribus affricet, sed è contrà, ut diligentissimus
 & promuscondus, edulia & potulenta purissimè
 & servet & reddat. Imò quæ mala à vasis
 & canalibus plumbeis, per quos aqua cibo po-
 tuive inserviens adducitur & servatur, sæ-
 piùs inferuntur, ut sunt strumæ gutturis &
 nodi, eodem auro rursùs curari & dicuntur
 & creduntur. Quò forsàn respicit cura
 ista Franciæ, Angliæque Regum, qui strumo-
 rum collo nudo, post contrectationem,
 quam manibus antè peragunt, aureum num-
 num adaptant methodo aliis medicis in-
 commodâ & insuetâ, qui aurum potius acci-
 pere solent quam dare. Quod verò aurum
 ævigatum foetere deprehenditur; item quod
 per crebram cum sale armoniaco & aquâ
 egiâcohobationem odor violaceus ipsi con-
 ilietur, & quæ sunt ejusmodi alia, illis in-
 ceptis ferenda sunt, quæ ipsi tùm extrinse-
 us accedunt.

Recensitis nunc qualitatibus auri quas
 rimas & secundas diximus, restat, ut eas
 tiam, quæ in relatione ad alia corpora ipsi
 ompetunt, videamus. Hæ verò potissi-
 mùm à vulgaribus Philosophis, qui è prin-
 cipiis suis eas unquam explicatum iri ne spe-

rare quidem possunt, *occultæ* appellantur: Et reapte satis occultæ sunt, nisi quod eos, qui non uni saltem pertinaciter adhærent, sed electricam Philosophiam, & quicquid rationi maximè consentaneum est, amplectuntur, spes non deficiat, in earum etiam causas mente pertingendi, quod in aliquibus earum jam feliciter successit. In auro potissimum hoc nomine considerandæ veniunt. *I. Solubilitas ejus in aqua regia* i. e. in aquâ forti sale communi vel ammoniaco alteratâ: quæ tamen accedente certâ præparatione in eodem irrita reddi potest. Deinde *Calcinatio* difficillima, aut in igne rectius nulla. *Destructibilitas* s. radicalis *διάλυσις* quocunq; etiam modo tentetur, præter modum ardua: & tandem *Vis ipsius fulminandi* certâ præparatione & admotis certis salibus eidem conciliabilis. De quâ tamen ampliori sermone ubi de operationibus agetur, occasio dabitur.

C A P. IX.

DE LABORIBUS CIRCA AURUM METALLURGICIS.

Quemadmodum plerorumque metallorum, ita & auri quoque integræ massæ rarissimæ

rarisimè inveniuntur, quæ solidum & purum metallum, quod nullâ amplius secretionem heterogeneorum indigeret, continerent. Et historiae quæ tale quid narrant, inter eas pertinent, quæ non nisi perrarò eveniunt. Nimirum usque adeò natura divitias suas sine laboribus non vendit, & quemlibet nucleum sua ambit nux, cujus durities prius frangenda est, quàm illam degustare liceat. Aurum itaque pariratione, non nisi matricibus suis adhuc impactum, vel aliis saltem minùs perfectis cohærens aut immixtum artis ope pro liquefactione & refinatione suâ omninò indiget. Scilicet ut, quicquid admixtum est heterogenei, id ignis, aliorumque additorum ope, quorum vim sustinere non valet, in unam massam cogatur, & sic latentes intra illas particulae metallicaë pariter ex iisdem extrusæ vel liberatæ in unum corpus homogeneous congregentur. Id quomodo in auro fiat, quâ poterimus brevitate deducemus.

Quantum ad mineras adhuc intra terræ viscera absconditas attinet, modi eas investigandi ut plurimum generales sunt, & non tam ad unum alterumvè metallum in

specie pertinent, quàm ad omnia indiscrimi-
natim: Nisi quod virgulam aliquam divi-
natricem, seu metallorum exploratricem
nonnulli narrant, eamque alii ex virgâ cory-
leâ ejusdem anni bifidâ, alii ex furculo betu-
læ bifurcato fabricant, quæ utroque polli-
ce compressa & obversis manibus gestata,
apice suo illuc ultrò inclinaret, ubicunque
aurum vel argentum reconditum jaceret:
Sed Glauberus, ut solet talibus abundare glo-
bulum ex electro conflatum, atque in me-
dio perforatum coryli furculo immittit,
eumque ait, si erectus circumferatur, cum
minerae immineret, suâ sponte depressum
iri. A plerisque tamen pro commento in-
certo, infido, superstitionis, imò utpluri-
mum fraudis ac illusionis pleno habetur. Per
me sua cuilibet fides libera esto, mea mihi.
Minus fallacia & toto orbe recepta, quæ in
genere metallum in terrâ latitare arguunt,
signa potissimum sunt sulphureæ exhalatio-
nes, quolibet manè conspicuæ, aliquandò
instar coerulearum flammarum, cœlo in-
primis calidiore, hinc inde discurrentes;
Ex quibus consequuntur etiam montium ari-
ditas, gramina in iis solito tenuiora, nullæ
her-

herbæ, nisi stoechades, halianthum, auricula muris, muscus, atque id genus plura, sicco solo innasci solita; ac tales montes, ubi nempe hujusmodi herbæ vegetantur, ut plurimum habent plumbum; è contrà ubi fumararia potissimum crescit, sæpissimè ferrum reperitur; porrò quandò longus aliquis in sylvis tractus ex arboribus contortis, foliis pallentibus inversis, contractis & hispidis componitur: Nec non, ubi metallica contenta per ramenta ac veluti fibras suæ speciei, in fluminibus propinquis conspicuos extrinsecus se produnt; & quod eò quoque recidit, ubi homines in viciniâ habitantes morbis afficiuntur, qui ab aquis metallico contagio infectis fluere solent, uti in styriâ strumis gutturis &c. - Quò etiam accedit modus, quem Barba, part. I c. 24. metalli-
colas observare ait, dum ipsos ferro ad hoc apto instructos, foramina & rimas montium, imbrium torrentibus elotas, adire, vel pedem saltem montis circumire, ibique lapides, quos metalliferos judicarent, examinare ait: dein judicare, unde delapsos illos fuisse oporteat, eamque circiter indaginem tam diu prosequi, donec nullos amplius inve-

niant; indicio, ibi proximè egestos, atque
 ibidem venam, unde prodissent, exitum ha-
 bere: Quod non malè ad nostrorum me-
 tallicolarum modum, què *schürffen und*
muthen / ni fallor vocant, mineris parùm
 infrà horizontem sitis inveniendis certè con-
 venientem referas, dum nimirum terram
 ad aliquot passus in circumferentiâ, ad præce-
 daneam quandam suspicionem, parùm pro-
 fundè effodiunt, & quid ibi lateat, exami-
 nant, spe suâ multoties non frustrati. Ast
 quæ de terræ vicinæ coloribus affert Barba,
 atque in specie aurum in terrâ rubrâ vel fla-
 vâ, rubro dilueto imbutâ & lateri benè exusto
 simili; idem verò etiam in divitibus in Oru-
 ro & Chiantâ fodinis albæ calci immixtum
 perhibet, atque ob harum nondum firmum
 omninò indicium caput rei ad domicasticen
 reiicit, apud ipsum videri possunt.
 Quis enim hic omnia persequeretur, & tem-
 pus melioribus destinatum his impenderet,
 quæ alibi abundè pertractantur. Fir-
 miorem de specie, qualitate & quantitate
 metalli in minerâ aliquâ contenti notitiam
 Docimastica subministrat, quæ in mineris
 per nitrum tartarumque (addito in agrestio-
 ribus

ibus venis aliquantulo scobis ferreae) medi-
 ante igne liquativo, quicquid metalli inest,
 n regulum subsidere, materiam verò lapi-
 leam, cui impactum id fuerat, & quæ post
 blutionem (nachdem es gepucht / ge-
 waschen oder gesichert / und zu schlich
 gezogen) ipsi adhuc adhæserat, in vitrum
 bire facit.

Solum ferrum absque ignis ope, per
 magnetem bonum è minerâ suâ in pulve-
 rem redactâ illud mox ad se rapientem prodi-
 ur. Aliàs per fusionem mineræ cum vitro
 veneto idem experiuntur, cujus color si vi-
 idis, æs, si coeruleus vel ruber sit, argentum
 vel aurum subesse arguit. Aurum autem &
 argentum, tametsi omnibus metallis in-
 int, in omnibus tamen non adeò copiosa
 unt, ut laborem & sumptus mereantur
 mò interdum jacturam reliqui metalli re-
 arciant, quam, si ea separatim habere ani-
 nus sit, facere oporteret. Intereà quantum
 orum in quâlibet minerâ vel metallo adfit,
 commodissimè per adjunctum plumbum
 ruitur, cujus ad minimum quadruplùm, in
 bellibus octuplùm, duodecuplũ & ampliùs
 cum ipsâ minerâ in furno probatorio

liquatur, donec plumbum omne metallum
in se absorpserit, lapis verò & reliqua ne-
neræ heterogenea in vitreas scorias abierint.
Hinc metallum illud compositum scor-
dictis excutitur, & in capellâ, è probe elo-
cineribus crematisque ossibus formatâ, igitur
iterum probatorio committitur, ubi successu
temporis, absorpto in cupellam omni plumb-
bo, cum adjuncto metallo impuriori, gra-
num argenti puri, factâ coruscatione, (*nam*
dem Blick) in capellâ relinquitur, quod de-
inde in laminam tenuem redactum, & a-
quâ forti corrosum, omne aurum quod
se habet, in fundum demittit, facilè in catillo
probatorio reducendum. Non dispari ra-
tione, & forsan commodiùs pro hoc scop-
o antimonium assumitur, quod cum metall-
v. g. cupro, stanno vel plumbo igni com-
mittitur, adiiciendo sensim nitrum ut sulphur
antimonii in scorias convertatur, quibus au-
cto igne liquatis, regulus metallicus, in fund-
subsidet, qui in cupellâ aurum argentumve
suum relinquit. Sed si de solo auro tantum
ut in silicibus quibusdâ & arenis, quæstio sit
eleganti, neque antè quod sciam vulgato ex-
perimèto illud proditur, si minera elota ac-
re.

regiâ solvatur, solutio aquâ simplici copiosâ diluatur, atque dein stanni lamina iniiciatur : Quod si enim aliquid auri subfit, solutio confestim colorem eleganter purpureum induet, & stannum odore suo auro aliàs infestissimo imbuendo aquam atomosejus purpureos ad se rapiet ; secus, si nihil.

Sed hæc de probatione metallorum ut vocant, jam nimis multa : quam prolixius atque ampliùs longè prosequuti sunt Agricola, Erkerus, Löhneiser, Fachsius, & latino sermone eleganter Olaus Borrichius, aliique : apud quorum tres priores latè etiam diducta inveniuntur, quæ mineralium inventorum effossionem ; nimirum excavandos puteos, cuniculos agendos, & exædificandos, (*schacht einsencken / stoll treiben / die Gebäude*) & alia, cum innumeris suis circumstantiis attinent, quæ nostra non saltem parum referunt, sed maximè pagellarum harum angustis non caperentur. Extracti porrò aurei metalli è terrâ secretio ac præparatio breviter peragitur, Imò mineræ comminutæ Lotione (*wann das Erz gepucht / wirdt es gewaschen*) per aquam simplicem puram, quæ particulas sabuli aut lapillorum

in levem pulverem redactas secum aufert, si-
fidentibus interea particulis gravioribus me-
tallū proximè continentibus, vel metallici.
II. Tostione leviculā pro sulphure externi
& sylvestri, blandæ evaporationis medio ab-
gendo, quod aliās, si minera, præter ejus
separationem, fusorio igni committeretur
violentia istius agitatum, indomito atque
acri suo acido irretitas metalli adhuc dispen-
si particulas, pariter agitatas, secum auferre
omnemque laborantium expectationem
eluderet. Barbæ quidem part. 2. c. 8. 9. I.
II. tostio hæc velut deprædatoria, & vel to-
tum metallum in vitriolum convertere apta
sicque mercurio in id ingressum præcludens
non probatur, nec, nisi ante comminutio-
nem, & illius saltem facilitandæ gratiā, in
integris lapidibus instituat, ipsi placet: Sed
seipsum tamen mox eleganter conciliat, a
simul tostionis, in mineris, ubi eam necessa-
riam esse fatetur, utiliter instituendæ modū
cum cautelis contrā ea quæ ex in metuit
inconvenientia, utique non contemnendis
exponit: quem huc exscribere admodum
præter rem esset. Quo etiam pertinet mi-
nera

alium, quæ id ob volatilitatem suam, vel
djuncta heterogenea arsenicalia, victriolica,
c id genus alia minùs coercibilia exigunt,
in commodis menstuis, lixiivis &c. macera-
tiones, coctiones atque lotiones, pariter apud
illos videndæ, quibus hæc ex professo, per-
tractantur.

III° Mineram hâc ratione præpara-
am fusioni tandem subiiciunt, quæ omnia
apidea atque impura in scorias vitreas con-
vertit, metallum verò in unam massam coi-
re facit: additoque plumbo reliqua metalla,
inà cum ipso, post aliqualem per accedens
alium, purgationem, in cineritio absor-
bentur, vel super alià testâ ex argillâ in li-
thargyrium facessunt, solo superstite auro
vel argento. Quantum ad hujus operatio-
nis circumstantias attinet, fusiùs de iis auto-
res jam laudati scripserunt. Sed peculiare
est, quod Josephus à costâ refert, in Potosi
minerarum fusionem peragi non posse, ni-
si vento istius loci spirante. Sed melior ta-
men hâc fusione, & qui in mineris auro di-
vitibustum operæ pretium solvit, tum mul-
tum metalli servat, modus est in Peruvianis
mineris usitatus, & à Barbâ fusè descriptus,
metals

metallum per mercurium additum, cum quo
amalgamatur, secernendi, & post hunc ite-
rum ab eodem per ignem evocandi, ut ipse
salvus, aurum argentumvè purum post se re-
linquat: qui in dicto Barbæ libello facile pa-
rabili, & qui jam omnium manibus versatur
prolixè explicatus videri potest.

Restat tandem ultima per aquam regia-
lè minerâ aurum, quod cum omnibus metal-
lis, præter solum argentum, solvere apta
nata est, eliciendi ratio, dum nimirum ista
mineræ comminutæ affunditur, colatura
flavo colore imbuta per ignem abstrahitur,
& relictum in fundo aurum, aliis adhuc me-
tallis permixtum, per antimonium, modo
de quo jam diximus, vel per aquam fortem
etiam separatur.

C A P. X.

DE OPERATIONIBUS CIRCA AURUM CHYMICIS.

CHymia sicut corporum potissimum
σύνθεσιν & διάλυσιν sive conjun-
ctionem & dissolutionem, & ex his deinde
mixtam à sennerto pro, peculiari specie ad-
ditam

nam particularum transpositionem & sic
corporis planè immutationem, velut in vi-
ficatione aliisque contingit, intendit; ita
o his scopis diversas numerat operationes.
arum verò quod ob summam compositio-
s suæ regularitatem arti haud multum pa-
at, ex omnibus illis nullas planè admittit,
si quæ particularum integrantium disjun-
onem, atque sic corporis saltem commi-
utionem præstant: Itaque ex iis præcipuæ
obis considerandæ hic erunt ejus *Purgatio*,
Alcinatio, *Sublimatio*, *Trituratio*, *Extractio*.

Prima aurum nondum in se, sed alienis
huc intermixtum respicit: Tametsi enim
se metallorum omnium purissimum exi-
at, alienis tamen occultis, præcipuè metal-
, artificum intentionem eludentibus, sæ-
us in naturali adhuc in mineris concretio-
scatet, à quibus Chymici, quando vel sa-
n vel sulphur ab auro separare, vel aurum
quod potabile conficere intendunt, prius
ud liberare, coguntur. Variis ergo pro
oc scopo modis illud ipsum conantur, per
vas fortes & stygias, per coementationes
in pulveribus lateritiis, urinâ hominis ma-
factis, & salibus diu urendo, donec omne
ar-

argentum, propter illorum subingressum, & que inde alia methodo iterum reducendum aurum purum dimittat: idque si primâ vice non sufficiat, tertiâ repetunt. Si omnium tamen exquisitissima auri purgatio antimonio peragitur, dum nempe hujus scilicet circiter partes in crucibulo funduntur, liquifac-tis auri pariter fusi pars una immittitur, vas ab igne remotum concutitur, ut regulus subsideat, qui deinde in vase aperto positus folli-bus & flammis tamdiu urgetur, donec antimonialis regulus effumans aurum rube-rimum atque purissimum relinquat.

Aurum ita depuratum deinde suum est, & cum alienis nihil amplius commercii habet: Tum à Chymicis submittitur *calam-tioni*, quæ apud eos vel humida esse solet vel sicca. Per menstrua humida sol in subtilis-simum alcool sive pulverem comminuitur. Et vulgò hunc in finem aquæ Regiæ i. e. aquæ fortes sale communi, vel sale armoniacæ alteratæ assumuntur; sed hæ post evapora-tionem massulam salinam purpuream reli-quunt, in quâ splendor metallicus à sale im-peditus est & velatus: splendidum verò pu-verem, qui pictoribus sanè perquam egregi-

inserviat, si velis, in sequenti mechanicâ ob-
tinebis: Nimirum auri drachmæ duæ solvan-
tur in aquâ regis; solvantur itidem æris viri-
dis uncia duæ in aceto destillato: Confun-
dantur solutiones, & dein largissimè affusâ
aquâ fontanâ in vitro per aliquot dies quief-
cere permittantur: apparebunt filamenta ad-
instar fili serici per liquoris compagē disper-
sa, & aurum sensim in atomos minutissimos
pulcherrimi splendoris aurei, pro scopo picto-
rio utiles, præcipitabitur & fundū petet. Quod
si solutionem mercurii sublimati cum solu-
tione auri conjungas, additâ pariter fontanâ,
idem obtinebis. Sed hæc humida calcina-
tio est; quam siccam vocant, per ignem so-
lum, illa difficillima est, ne dicam impossi-
bilis, in quâ nec aurum nec vitrum facile de-
struuntur, quorum illud naturæ opus est, hoc
artis: Et hoc, quod adeò in igne è cineri-
bus, & arenâ natum, in igne vivit, igne puri-
ficatur, quis igne destrueret? aurum pari-
ter, tot ignibus subiectum, tot modis, tantâ
violentiâ tentatum, cui reliqua omnia susti-
nendo paria non erant, nonne coeteris omni-
bus à se abactis, totum residuum permanet,
et de omnibus torminibus inviolatum sem-

per triumphavit & adhucdū triumphat. Sanè
quod Moysis artificium spectat, quo usum
eum fuisse oportet (nisi quidem miraculum
subesse dicendum sit) ubi vitulum ex auro
confectum igne in pulverem combusit, eun-
demque aquæ insperfit, ut de idolo illorum
Israelitæ biberent, illud non nostris saltem
temporibus, sed antè plurima jam retrò soe-
cula inter deperdita abierat, & operæ fanè
pretium facturus esset, qui id è sapientiâ
Ægyptiorum revocaret. Alia autem calci-
natio sicca est secreta illa, quæ per menstruum
siccum, mercuriale, & per ignes illos humidos
absolvitur, quorum Artephius & Basilus
valentinus meminerunt, quâ nulla alia nec
difficilior, nec magis est naturalior. Per
menstruum ejusmodi siccum id præstare,
summi profectò ingenii & artis est, nec me per
integram vitam meam plus unâ vice tale
quid vidisse memini, monstrante id amico,
qui nunc in Indiis degit orientalibus. Possi-
debat nimirum is vitrum mercurio omninò
transparente plenum, instar liquoris diapha-
no, summè ponderoso, in quo aurum velut
glacies in aquâ calidâ sub obscurâ aliquan-
tulâ formâ subsidebat, liquore interim
nullo

nullo notabili colore imbuto. Res sane admiranda, & in recessu plus habens, ac hic dici potest, & si quæ unquam, speculatione curiosa dignissima.

Analogæ huic calcinationes sunt, quæ cum phosphoris fiunt, & materiis ejusmodi luminosis scintillantibus, quarum appulsus perpetuus ad laminas auri vel argenti tenues, in aptatis ad hunc finem vitris, aëre tamen non excluso directus, spiritum solis vel lunæ blandè evocare aptus est. Communis aliàs calcinatio per mercurium fit, per ejusmodi mitionem cum auro, dum nempe illius partibus quatuor aut sex circiter in crucibulo calefactis, auri in tenues bracteas malleati, & minutim discissi, vel limati pars una immititur, ubi mox aurum omne à mercurio absorbetur, & cum eo in unam massam albam & lentam abit; quod artificibus est amalgamare. Talia dein amalgamata diuturnâ coctione & digestionem semper in pulverem abeunt brunum Heslingio azoth dictum; ac reperiuntur, qui, postquam ejusmodi massas per annos duos integros in calore arenæ detinuerunt, medicamentum inde nati sunt duobus granis satis potenter sudorem

movens, utat ipsi interim pro scopo aurifico id coctionis instituisent, præter rationem admodum, juxta quam ex nudâ corporum cum corporibus mixtione, sine præviâ eorum spirituificatione nihil sperare jubemur: mercurius enim nihil agit, nisi quod auri poros libenter subeat, & particulas ejus integrantes à se invicem disgreget, facile rursus ab iisdem vel odore quasi ignis saltem abigendus. Idque in auro facillimè præstat, cui levisimo tactu vel halitu etiam adhærescit, secus atque cum aliis metallis, è quibus tamen cum argento amalgama constituit rubricoloris, & in calore facile efflorescens, cum cupro nigrum semper & parum efflorescens; cum ferro autem nihil commercii habere velle videtur, nec nisi per artificium cum eodem conciliari potest; plumbum & stannum facillimè & subito subintrat.

Sublimatio auri vel ad sublimationem tincturæ cujusdam solaris, vel pro floribus auri acquirendis instituitur: atque hæc præstant sequentes duæ operationes, quæ mediantibus menstruis mercurialibus peraguntur; & earum primâ aurum in elegantissimos crystallos vel rubinos rubicundissimas elevatur.

Ni-

Nimirum recipe nitri optimi orientalis in minutissimū pulverem triti uncias quatuor ; indantur retortæ : affundantur uncia quatuor olei vitrioli rectificati ; destillentur ad ultimos spiritus ; prodibit aqua fortissima : deinde recipe salis communis decrepitati uncias quatuor : indatur pariter retortæ ; affundantur olei vitrioli rectificati uncia quatuor ; distillentur ut prius ; quod prodibit priori aquæ forti conjunctum dat aquam regis potentissimam. Huic aurum secundum pondus naturæ committe, & in instanti solvetur : solutionem cum tribus cohobiis destilla ad mellaginem : huic mellagini adde olei vitrioli duplum , destilla igne forti ex arenâ, & ascendent elegantissimæ rubini. Altera operatio celerior est, dum nimirum in eâ aurum spatio unius horæ in flavos flores sublimatur, delicato interdum carmesino colore ludentes, & instituitur hunc in modum. I^o præparetur menstruum joviale, quod Libavio perpetuum fumitorium nuncupatur, sequenti methodo : fiat amalgama ex stanni partibus octo, & mercurii partibus quinque ; hoc amalgama contundatur, & cum mercurii sublimati æquali portione be-

nè commisceatur : pulverem hunc ex re-
tortâ per arenam distilla in recipientem satis
largum ; prodibunt statim ab initio guttæ
limpidæ, & instar aquæ fontanæ clarissimæ
cum barbâ jovis (quam evaporationem ali-
quam siccæ florum jovialium alborum ap-
pello) comitatæ : sicque ex materiæ librâ
unâ unciam unam semis circiter liquoris fu-
mantis obtinebis. II° solvatur aurum in
aquâ regis in cucurbitulâ, & solutio usque ad
remanentiam placentulæ purpureæ evapo-
retur. III° huic massulæ affundatur fumi-
torium jovis, superimposito capitello, &
ex arenâ calidâ destilletur : subitò intrâ ho-
ræ spatium, quamprimum calor agitare ma-
teriam incoeperit, spiritus illi fumigantes par-
ticulas solares magno cum impetu sursum
rapient, & in rotundos flores flavos cum illis
sublimabuntur. Aliàs negotium sublima-
tionis florum cum auro fulminante institu-
tum non minùs succedit ; ab hoc enim li-
benter quoque flores crocei elevantur. Est
autem aurum fulminans pulvis ille, qui ex
solutione auri in aquâ regis, per affusionem
olei tartari per deliquium, (cautam tamen
neque nimiam, cum aliàs vim fulminantem
per-

perdat) aut quod longè melius, per affusio-
nem spiritus urinæ præcipitatur; hic dein
pulvis ad minimum flammæ odorem ma-
gno cum fragore dissipatur, sed genio pul-
veri pyrio contrario non altum, verùm in-
ferna petit, & me iudice species quædam au-
ri volatilifati est, quod volatilitatem suam
per salia fixa iterum amittere aptum natum.
Vis autem ejus fulminandi probabiliter inde
est, quod particulæ auri sulphureæ extraver-
sæ è vinculis salium veluti contrariorum,
mediante igne expeditæ, & quasi diffractæ
carcere adeò vehementer dissilientes aërem
tam fortiter verberent, non secus atque sul-
phur & nitrum in vulgari isto pulvere fulmi-
nante, à fixo sale tartari detenta, calore dein
ignis exoluta non minori cum fragore in
auras dissipantur. Succedit *Trituratio* pro
reclusione corporis solaris perquam acco-
modata; præcipuè quæ illi subordinatur
Molito aut lævigatio continua vel additâ
salivâ, cum quâ aurum foliatum per 14. dies
in mortario fortiter tritum in massam ni-
gram sulphur redolentem abit, vel per se sine
alius additione, nam & hoc modo non mi-
nus in pulverem nigricantem & sulphur re-

dolentem transire solet. Ardentissima aurum radicaliter solvendi cupido hujus quoque operationis commoda invenit, hâcque trituratione solutiones auri haud ita pridem numero auxit, non incongruâ certe, licet scopum quæsitum nondum assequatur.

Restat tandem operationum ultima *Extractio*, quæ cum solutionis quoque effectus sit & ab ea dependeat, facile erit judicare, qualis esse possit, & angustinam uspiam expectare liceat, cum texturam principiorum maximè firmam, & elementorum fixitatem tantam in auro hactenus viderimus, omnem ejus radicalem solutionem adhucdum excludentem:

Hinc si de sulphure auri aliquid dicendum, illud separatu summè difficile, & modis illis ordinariis ac artistarum, ut loquuntur, per menstrua salina, saturnina, urinosa, nullatenus parabile, longè minus autem per debiliores illos spiritus mannæ, roris, mellis, vini, cornu cervi, expugnandum, unde postea est ac tantæ tincturæ supposititiæ, tot auraporabilia rectius putabilia emergunt, quorum color profectò à digestionem potius, vel additæ etiam materiæ tincturâ, quàm
ab

ab auro nascitur. Est tamen modus adhuc
 alius, quique hactenus secretior fuit, quò, per
 singularem auri mediante liquore jovis præ-
 cipitationem, sulphur ejus fixum eleganter
 extravertitur: Nimirum: I^o, juppiter angli-
 cus quò purior, eò melior, in aquâ regis co-
 caliter solvitur, ut inde solutio saturatè fla-
 va, vel planè vino rubro similis fiat; quod
 obtinebis, stannum sensim iniiciendo, ut à
 corrosivo liquore absumatur, atque sic ite-
 rum iterumque iniiciendo, usque dum sol-
 vens ab injecti metalli copiâ viscosum eva-
 ferit: sic per aliquot dies solutio hæc in aëre
 libero relinquatur, ut gas illud syivestreaquæ
 fortis exspiret; & singulo mane cibetur no-
 vo stanno, donec partes corrosivæ debella-
 æ quasi cum particulis metallicis non am-
 pliùs exæstuent, sed in sulphureas potius
 amicè agant, & texturam stanni sine stre-
 pitu dissolvant, seque ipsas delicato vel au-
 reo, vel rubro potius colore tingant, tan-
 quam indicio perfectè jam elaborati aurei
 præcipitantis. His peractis II° fiat solutio
 drachmæ unius auri in aquâ regis more con-
 sueto: III°, in vitrum satis capax amplo
 orificio præditum largissima aquæ commu-

nis quantitas infundatur; in hanc aliquam
solutionis jovis, & paullo post tantundem so-
lutionis auri, ac statim curiosam omnino au-
præcipationem in aquâ illâ fontanâ vidi-
bis, utpote colores cardinales tres in auri
extraversos oculis exhibentem, flavum mi-
rum, coeruleum, nigrum, qui paullo po-
interventu aëris in purpuram eleganter re-
bentem abeunt, supernatante interim nu-
beculâ salinâ.

Atque hæc quidem purpura eadem est
cum illâ, quæ in digitis, solutione auri ma-
defactis, se prodere solet, & nescio, an
eadem utrinque ratio subsit; sicut enim
corpusculorum jovialium refractione, qui-
bus solutio stanni imprægnata & quasi satu-
rata est, atomi solares, mediante aquâ, è vin-
culis suis salinis liberantur: sic non dissimil-
ratione in digitorum, manus, aliarumve par-
tium cute particulæ illæ tenuissimæ auri à
spirituum appulsu, vel à subtili sanguinis se-
so sensim illas diluente, flavedine suâ exu-
untur, & in colorem purpureum veluti ipsis
naturalem commutantur.

Nobilissimum sanè experimentum
ingeniis curiosioribus non saltem egregiam
altius

aliqui
 in so
 no aut
 vide
 aur
 m nu
 o pol
 r ro
 m ne
 em eff
 i ma
 anno
 nim
 qui
 i fatu
 è vin
 simili
 e par
 auri
 nis se
 a exu
 i ipis
 neun
 giam
 aliu
 tius inqvirendi ansam suppeditans, sed &
 multis usibus in aliis laboribus Chymicis &
 Mechanicis accommodatissimum existens In-
 dubitatum enim est, præcipitato hoc auri,
 vel purpurâ solari, expertum ac habilem
 chymicum elegantia multa præstare posse;
 mò cum liquore ipso etiam jovis: inserviet
 enim non solum pro magnetico contento-
 rum in multis mineralibus, lapidibus, grana-
 tis, arenulis &c. exploratore: sed insuper
 pro colorum è vegetabilibus etiam extra-
 ctione; ejus quippe medio omnis generis co-
 lores exaltantur, atqve in viscoso ejus cor-
 pore melius detinentur: quod ante annos
 abhinc non multos egregio artis tinctoriæ
 emolumento innotuit, ut nunc tinctorum
 non pauci pannis suis pulcherrimam coe-
 cinellæ (quemadmodum alii artifices vitris
 coccinellæ aureæ) purpuram, ejus tantum
 opè, inducere nôrint. Ut fileam quantum
 in tingendis filicibus, crystallis, emmaliis
 item purpureis efficiendis possit. In salibus
 certè tingendis quibuscunqve, alcalibus, ni-
 tro, sale communi, aliisque volatilibus, pro
 insignium medicinarum præparatione non
 infimum habet locum: & vix aliud quàm
 soli

Solis sulphur reperiri mihi persuasum habet,
 quod id præstet: utrum enim sulphur com-
 mune nitro rubedinem aliquam concilia-
 aptum sit, inconstans tamen illa est & fugax.
 Neque verò etiam ab auro id sine dexter-
 tate certisque manipulationibus benè ex-
 ctes. Nisi enim certâ rem encheiresi tra-
 ctes, purpura solaris solâ digestionem ad flave-
 dinem suam redit, ac in aurum reconcentra-
 tur: sed hæc omnia prodere & inconfide-
 ratè effutire velle hominis esset stulti, & i-
 præclarissimorum virorum labores injuri-
 qui non nisi longâ rerum experientiâ, &
 post multas fatigationes talium notitiam
 sunt consecuti: Hæc de sulphure; nunc ad
 salem, alterum illud Chymicorum princi-
 pium, cui extrahendo eorundem industria
 mirum quantum insudat, etiamsi utpluri-
 mum nihil, nisi vitrioli quoddam genus, in-
 de obtineant, è particulis auri integrantibus
 cum particulis adhibiti menstrui salinis com-
 binatis constans, adeoque non salem ex au-
 ro, sed aurum ab addito sale extraneo discer-
 ptum & crySTALLIS ipsius intertextum exhibe-
 ant. Communes igitur modos illos aurum
 in vitriolum convertendi prætereundo, aliud
 curio-

habentioso Lectore non indignum, vitrioli sol-
comis genus rubeum proponam, quod per
ncilianalegma aquæ fortis & salem marinum fe-
fugayienti modo confit. Notum est vulgares
exteros destillatores, qui aquis fortibus confia-
e experendis operam navant, phlegma inde studio
si crapare, ut aquam fortem scilicet ex suâ
flaverente, eò fortiozem haberent: verùm hoc
centrafum satis incautè; cum in phlegmate resi-
onfideat spiritus nitri subtilissimus, non certè se-
& inregandus, reliquum verò cortosivum val-
inoporiterreum, grave ac minus volatile sit:
a, quod idem in phlegmate vitrioli quoque
cinamidere est, volatilem quendam spiritum ma-
no adifestò continente.

Hoc ipsum aquæ fortis phlegma no-
is sumitur; e. g. libra una cum salis ma-
ni uncis quatuor coquitur, usque dum sal
otus exsolutus sit, novum aliquoties phle-
ma reaffundendo, donec satis virium acqui-
verit ad aggrediendum aurum. Dein
ari foliati quantumvis in hoc menstruo dis-
olvatur, & protinus quod mirandum, odor
gregius violarum æmulus, ex auro & sale
marino nares non modò, sed locum opera-
onis ipsum adimplebit: abstracto porrò

ab

ab hac solutione per evaporationem lentam
& cautam supervacuophlegmate, reliquum
per aliquot dies aëri frigido exponere, & habebis
cristallos solis & salis rubicundissimo
violacei odoris nec ingrati etiam saporis.

Mercurium solis quod attinet, h
Glaubero magneticè parandus videtur
quem in finem etiam corpus auri attracti-
vum factum & aëri expositum tractu tem-
poris in mercurium verti docet, atque non
ipse saltem hoc in Pharmacopœa sua spagy-
ricâ parte 3 v. pag. 47, 48. seriò scribit : se
& Becckerus supplem. 1. pag. 77. Glauber
se non crediturum fuisse narrat, nisi metallum
attractiva facta in aëre tractu temporis in
mercurium abiisse ipse vidisset. Quan-
tùm ad modum parandi talem mercurium
non equidem adeò improbabilis apparet
sed potius rationi & experientiæ congruus
per spiritum scilicet mundi recludendam
esse mercurialem in auro substantiam; quod
verò mercurium auri expectant ab illo com-
muni fluidificante & arsenicali labe infecto
non differentem, illi profectò graviter er-
rant & nescire videntur, quod mercurium
auri à sulphure suo interno æternum separari

on possit, sed fortificari quidem homogenea aëri essentia, ut ad incredibilia progredatur.

Quicquid sit, è quingentis & amplius circa mercurificationem metallorum experimentis, ne unum quidem mihi evenisse indidè fateor, è quo possibilitatem ejus concludere licuisset: quin reverà credo, si quis è contingenti mercurius in laboribus ejusmodi repertus fuerit, eundem admixtum potius atque adhaerentem mineris (sicut non rarò tria vel quatuor mineralia in unâ matrice simul seminata reperiuntur) non erò ex iis factum aut è principiis eorum fuisse extractum: quid autem si in imperfectis metallis maxima difficultas sit, de auro spectandum & ejus compage multò durior? Verùm si inter tot magnalia, quibustois scatet Glauberus, mercurii auri oblitus fuisset, periculum esse poterat, ne primus inter Alchymistas mentiri desuisse videretur.

Terræ in auro extractio, vel rectius contraversio in sublimatione auri, pro animæ translocatione, vel in aliud corpus transpositione, intendi solet; remanente imirum post aliquot destillationes ejus &

coho-

cohobia cum menstruo antimoniali, cui
quâ separationem talem ut plurimum qua-
runt, terrâ aliquâ nigrâ, aliquando etiam
albâ; quid in hoc genere operandi mihi
successerit, paucis hic communicabo. I^o re-
cipe libram unam aquæ regis, cui affur-
dantur uncia quatuor butyri antimonialis
sensim, donec effervescentiæ & reactione
utriusque menstrui sedatæ sint: clara illa
solutio decantata menstruum exhibet anti-
moniale usui postmodum futurum. II°
solvatur aurum in aquâ regis & destilletur
ad siccitatem, vel remanentiam massula
purpureæ: III° huic massulæ (quæ ob ad-
hæsiōem salium facilius solvitur) superaf-
fundatur aqua fortis illa antimoniata supe-
rius confecta; digerantur leni balnei calore
prodibit solutio prorsus nigra, quæ tamen
aëri obversa intensam exhibebit rubedinem
destilletur hæc solutio ad remanentiam
massæ obscurissimè nigræ, idque pluries
novum semper menstruum reaffundendo
post aliquot cohobationes aurum tandem in
massam redigitur nigram, solubilem & coa-
gulabilem, quæ paulatim in crySTALLORUM
rubeorum formâ ad latera vitri se sublima-

cum

cum venulis auri sanguineis remanente terrâ
nigrâ; sed lentissimâ destillatione & phle-
gmatis evocatione, ut spiritus in fundo re-
linquantur tantum, opus est, qui deinde in
salem vel vitriolum nigrum cum corpore
terreo coagulantur; & quo sæpius men-
struum affunditur, eò copiosiores auro spi-
ritus comparantur, & crystalli tantò ascen-
dunt elegantiores.

Nigra illa placenta quæ remanet au-
rea, si ipsi affundantur aquæ illæ destillando
receptæ, & ab eâdem lentissimo cinerum
igne iterum destillentur, mutabitur in mas-
sam colorem calendulæ referentem, totam
aliam, cui rursùm affusâ aquâ forti anti-
moniatâ, & inde aliquoties abstractâ, rema-
nebit terra ut ante nigerrima, & ad solem
tubini instar splendens. Sed quis tandem
horum laborum finis atque eventus sit, si
scire aveas, vel quæ formæ ab auro separa-
tio, quæ particularum contigerit transmu-
tatio, illud ipsum experieris affundendo sub-
limato aureo vel crystallis rubeis oleum an-
timonii; nam confestim præcipitabitur au-
rum in proprio suo colore, ab omni cum
spiritibus commercio liberum, & mecum

H

dices,

dices, alio & quidem potentiori, quàm fuit antimonium, præceptore opus esse quo aurum magistrari debeat.

CAP. XI. DE AURO NOSTRO.

Sive Materiâ lapidis, & seminis auriferi exhaustione.

HActenus de auro vulgari multa dicta sunt: licebit sub finem etiam de auro Nostro, de quo Patres quoque nostri narraverunt, pariter aliquid recensere.

Acerrima profectò sed reverà etiam speciosa, misochymicorum querela, de obscuro illo alchymistarum & ænigmatico scribendi genere, ubivis solet audiri.

Quotcunque enim ajunt, de Auro Nostro vel de materiâ lapidis philosophici scripserunt, studiò in id incubuisse videntur, ut Ægyptios illos vel zygeinos, per provincias hinc inde vagantes, imitarentur. Quemadmodum enim isti hominibus credulis vitæ suæ contingentia prædicere & futuræ suæ fortunæ catalogum texere consueti sunt, murmurando varia barbara & anticofelentia

tic

tica quasi ex orbe lunari deducta verba,
quibus apud credulos, fortunas suas prævi-
dendi avidos admirationem, & hanc deinde
consequentem nummularum aliquot ero-
gationem, mereri, ut plurimum non in va-
num conantur. Similem modum ipsis
videtur, aut Alchymistas ab his, aut illos
ab Alchymistis mutuasse, dum in descri-
bendo suo Nostro grammaticâ quadam ve-
tusta anticomarinâ usi, & ex eâ nonnisi hor-
ribilibus, monstrosis & non intelligibilibus
terminis gavisi fuissent. Quid malum,
enim ajunt, sibi vult brumazar, vvoarcho-
dumia, adech, scindapsi? quid sibi vult ta-
bula smaragdina Hermetis? quis Oedipus
expediet hoc ænigma? quid vult lutum sa-
pientiæ, caput corvi, cervus caprizans, bu-
o graduens super terram, bostumidus, leo-
nes lunati, draco chymicus qui in aquis
tabulatur & ejusmodi crudelia nomina plu-
ra, quid sibi volunt, nisi ut ex unguibus scili-
et & ungulis horum brutorum & lenocinii
uijus chymici interiora agnoscere possis?

Quorsum porrò spectant allegoriæ &
abulæ (pergunt) de jasonis, Herculis & Cad-
ni laboribus, de Phœnice, servo rubro ac

odoriferâ ejus uxore, & sanguine gemello-
rum fratrum, & sexcenta alia vetusto arabi-
ca & de Marocco, aut ex alio quodam mun-
di angulo, ubi homines loquuntur quidem,
sed seipsos non intelligunt, petita vocabula
chymica, nisi ut hisce perterrefactum Pluto-
nem ipsum ad latrinam fugare possis? adeo,
ut permulti exin cōcludere ausi sint, eò, quod
nec terminos scientificos, nec methodum
ullam in libris illorum invenerint, eos secre-
tum suum non tanquam artem vel scien-
tiam, sed potiùs tanquam casum aliquem
operationis fortuitò expectandum, propo-
suisse: ideoque nullo alio fine legendos es-
se quàm ad fallendum tempus & exhilaran-
dum animum, nonsecus atque Ovidii me-
tamorphoses, Apuleii asinum aureum, & hi-
storias amorum, aliasque vulgari verbo
Romanzias dictas pervolvimus. Ad quic-
enim talia legi conferret si intelligi non
deberent.

Quamprimùm enim (ita prosequun-
tur) curiosus Lector librum aliquem chy-
micum saltem aperuerit, statim sentiet sibi
occurrere metaphoricum illud nonsens
sub sylvâ obscurorum & ænigmaticorum
nomi

nominum occultatum : primo intuitu percipiet auctoris mentem non fuisse, quod intelligi vellet, sed scripsisse duntaxat, ne intelligeretur. Confestim enim artis amatoribus omnem ferè spem præscindunt trito hoc inter ipsos adagio.

Ubi palam loquuti sumus, ibi nihil diximus :

Et aperte eloquuntur nonnulli mendacia se scripsisse, ubi veritatem crederes, quod profectò candidè fatentur, & vix unquam tam candidè loquuntur, atque tùm, ubi hæc dicunt.

Sed si pagellas aliquas libri fortè perolvere incœperis, DEus bone ! quantâ nomininis & tropi varietate materiam, i. e. mercurium & sulphur suum, obtrudunt ; ac si excutere velis, quid rei sub istis nominibus lateat ; (nam vulgare sulphur, vulgarem quoque mercurium ab opere excludunt) millenas voces in medium proferunt, ænigmata ænigmatibus describunt, & metaphoras metaphoris illustrent, in quibus sensus postquam diu venatus fueris, si tandem, veluti lacera Hippolyti membra, hinc inde reperta speres, atque in unum corpus

coaptare velis, neque adhuc alterum alteri quadrare, nec quemcunque in iis consensum deprehendes. Nam hic autor viam siccam ambulare vult; ille humidam incedere, alius aërem commendat, alter aquam; hunc natare velle dicas, alterum volare: alius mercurium docet ad opus sumendum, alteri pars saltem mercurii placet: nonnullis planè duplex mercurius, & triplex sulphur: ille duo suggerit principia; hic unum saltem, alius tria; antiqui illud nostrum rem vilis pretii appellant; correctorium verò stultorum acriter in eos invehendo materiam non ubivis esse obviam evincit; nonne tandem, ut his tricus artis scrutatores seducant & confundant?

Quod si denique ad finem libri perveris (ajunt) si nihil intellexisti, stultior atque ineptior librum, sed prudenter abilicies, ac mœrore poenitentiaque plexus, deperditi temporis jacturam lugebis; somnia enim, aut inventa ænigmata, aut vafrosum virorum imposturas & fraudes legisse credes, quibus multi viri egregii & scientiis & pecuniis suis sunt privati: Ubi verò tractatus magis sobrius tibi visus fuerit; materia ar-
rise-

riferit, & jucunditas fabulæ mentem attraxerit, in fundo nihilo minus ex lectione illâ reportabis metaphoricum quidem multum, sicuti qui de aureis montibus somnare consueverunt, sed in marsupio equidem valdè parum.

Atque hic quidem scribendi modus (in specie ajunt) inter Alchymistas maximè viget, dum de Auro Nostro sermonem habent, quemadmodum in genere nihil in scriptis illorum frequentius vel difficilius occurrere videas, quàm tædiosum illud nostrum: de materiâ suâ vix tria verba faciunt, quæ æternum illud nostrum, nostrum, non comitentur: ubique aurum nostrum, luna nostra, mercurius noster, magnesia nostra chalybs noster, & quid non nostrum è ut non inconcinnè forsan in eos quadret distichon illud Nostradami:

Nostra damus cum verba damus, nam fallere nostrum est,

Et cum verba damus nil nisi Nostradamus.
Hæ circiter solent esse misochymicorum quærelæ & gravamina, quibus ex uno obscuro & ambiguo Alchymistarum scribendi genere totum istud studium pretio suo, quod

hucusque apud curiosos obtinuit, orbare intendunt: sed nec nimis tamen longè his omnibus responsio petenda videtur,

Meminerint enim, quemadmodum duplex horum autorum classis est, quarum prima eorum, qui de eò scripserunt, quod possidebant, & cujus experientiam ipsimet habebant, quos vulgò Adeptos dicunt: altera eorum, qui sibi et aliis imponunt, & vel consultò decipere student, vel sua saltem cogitata, quæ judicii parum firmi peccato ipsis tamen vera videntur, aliis obtrudunt: ita utrisque tali scribendi genere uti prorsus necessum fuisse: Adeptis quidem, ut occultarent scientiam suam: ineptis verò, ut, quod ignorabant, idem etiam occultarent.

Illi nimirum vix alio stylo semetipsos explicare poterant, nisi artem suam omnibus propalare, & coram idiotis etiam vilissimis prostituere voluissent, unde enormitates multæ, imo pericula prorsus philosophica, quorum Philaletha cap. 9. meminit in introitu suo pag. 29. secutura metuere debuissent.

Inepti verò quod ridendum, doctrinam suam verbis non minus obscuris docere congebant.

ebantur ut nempe mundus idem ignora-
et, quod ipsi ignorassent; quare falsa sua
e ficta arcana per emblemata itidem & sto-
da hyeroglyphica, vel ipsi Heraclito ri-
um extorsura proposuerunt; quorum scri-
ta tamen quomodo dignoscenda & ab aliis
nelioris notæ destinguenda, in Protocollo
neo chymico quantum licebit deducetur.

Ut itaque multa paucis concludam &
ic toti huic rei apicem imponam, omnia
hymicorum sed verorum possessorum
cripta & falsa esse possunt & vera, nimi-
um, si ad captum & intellectum legentis
electas: unde non potest non diversus re-
ultare respectus: itaque si quis eadem in-
elligere ad literam vellet, profectò eidem
alfissima forent. Qui verò sagaciori ju-
licio ad rerum ergà se invicem habitudinem
& ad authorum consensum respexerit, si in
ioc satis felix fuerit, non dubium est, quin
idem maximè vera sint futura.

Proinde qui ad talium librorum lectio-
nem se accingit, eum sanè subtili rationis
tribro omnia cribrare oportet; autoresque
ic legere, ut opiniones omnes ad unam re-
lucere studeat. Sic, ubi contradictoria per

diversos, quibus ea proferuntur, respectu
conciliabit, ubi aperta cum obscuris, & ha
iterum cum illis conferet, mirabilem cere
consensum reperiet, & successu temporis
philosophos omnes quamvis diversis vi
fuerint terminis, unam tamen habuisse in
tentionem non dubitabit.

Nos qui ad huius methodi ductum non
parum diu incessisse inter has spinas cred
mus, quid tandem super lapide hoc offensio
nis videatur, quoad possibile explicabimus, &
auro illi omnium hucusque multum vi
aliquid etiam de philosophorum isthoc su
subiungemus.

Nimirum respiciendum est ante omnia
ad scopum, quem sibi propositum habent
iidem, & quem per aurum illud suum, im
per omnia ista sua, tantâ sollicitudine
tanto studio attingere quærunt. Vulg
notum, imo pænè infantibus quibus talia
vel nutrices inter difficultates somni enar
rare solent, illum respicere transmutationem
non omnem corporum (cujusmodi deside
rium midæ cuidam, sed & simul aures as
ninas fabulæ antiquæ affingunt) sed meta
lorum impuriorum in purissimum scilicet
au

urum: id est, ut illa, quæ nonnisi impuri-
 ate principiorum, & inde fluente eorundem
 ommixtione atqve concentratione non-
 um sufficienti nec intimâ ab auro distant,
 er quoddam extrinsecus additum intimè
 enetrentur, principia eorum recludantur,
 a novum motum veluti fermentativum
 ieanur, ac per illum tandem ad ideâm no-
 i additi veluti spiritûs plastici & seminalis,
 a fixam uniformem & perfectam crasin,
 oëant ac figantur. His ut satisfiat novum
 ccedens transmutativum oportet esse. I^o.
penetrantissimum, ut non in corpus saltem,
 ed intrâ ipsum planè principiorum nexum
 se insinuet, atqve ea divellat, mox in ma-
 is unanimem & omnium firmissimum con-
 exum reunienda: II°. *homogeneum* me-
 metallorum naturæ, quæ ingredi debet,
 l est *substantia mercurialis*, ut ea radicali-
 er ingrediatur, ac ceû dictum est, intima-
 orum subeat, non rodât saltem, aut in mi-
 utias discerpat. III°. oportet ut sit *fixis-*
imum, quod illa in actione non præcipitan-
 er deferat, aut avolet, sed cum eis totum
 ermentationis artificialis opus eduret, ac
 andem cum iisdem blandè concentretur:
 Ul-

Ultimò necessum erit , ut idem substantia
 mercuriali metallorum præfatorum, quan-
 maturare & in perfectionem suam exaltare
 debet, per has qualitates è diametro contr-
 rium sit; ut quemadmodum illa fluida nimis
 aqvosa, frigida, volatilis est, ita hæc è contr-
 fixissima, pontica, seu adstringens (quod ad
 effectum non saporem) terrestrior, calidio-
 id est, fixa, tenuis, penetrativa, non crassa,
 volatilis & impura sit: talis autem substan-
 tia, si rectè omnia ponderentur, utut in om-
 nibus corporibus aliquid ejus inesse philo-
 sophis certum sit, in aliis tamen tam paucum
 est, in aliis ita diffusa, alterata, permixta
 occulta, ut multorum vita non sufficeret
 vel ad tantillum ejus è plurimis corporum
 evocandum: è contrà probalissimum est in
 nullo ex omnibus naturæ corporibus, illud
 manifestius ac in auro abundare, cujus sub-
 stantiam mercurialem omnium optimè ex-
 coctam atqve purissimam esse extrâ con-
 troversiam est. Neqve tamen id simu-
 ignoratur, eandem ibi à naturâ in tantam
 compactionem, & ut sic loqui liceat, in tan-
 tam corporeitatem redactam esse, ut, liceat
 adhuc tenuissima omnium sit, veluti e-
 cju-

iusdē extensibilitate elucescit, eò tamen per-
 ctionis nondum pervenerit, ut semini loco
 servire, & quæ superius diximus, vel in com-
 munem mercurium crudum, nedum in ru-
 em illum ac magis sylvestrem metallorum
 ceterorum, agere possit: unde omnia
 videm metalla profundissimè intrat atqve
 commiscetur, sed ob naturam suam
 nondum satis adhuc solutam iisdem nec in-
 mē adhærere, & sic alia ex iis facere, ea-
 em maturare, & principia eorum in har-
 moniam suæ similem disponere potest, sed
 a ignis & corrosivorum violentiæ iterum
 xposita cedunt, hæc autem inviolata in pri-
 inam suam formam revertitur. Nonne
 onclusio ex his prompta est, spiritum agere
 ebere quod corpus non potest: quod cor-
 us penetrare essentialiter debeat, spiritum
 se debere, & ab auro spirituificato, hoc
 st, cujus essentia reclusa, penetrativa magis
 summe subtiliata sit, idem expectandum
 se, quod corporeum spissum compactum,
 vale vulgi est præstare non potest? itaqve
 oncilianda est auro vulgi tanta mercuria-
 s suæ substantiæ subtilitas & spirituositas, in
 uâ tamen antiqua maneat fixitas, fluiditas, &

vis constringendi, ut metallorum substantiam mercurialem, magis sibi homogeneam & consanguineam, intimè subire, cum eadem intimè connecti, ac principia in perfectissimam compagem suæ similitudinis committere, nec in igne avolare valeant. Hoc volunt omnia ista philosophorum monita, quibus, ut ex corpore faciamus spiritum, & ex spiritu corpus, identidem exhortantur: ceu sexcentis & amplius illorum testimoniis firmare id possem, temporis rationem minùs haberem. Hoc est deinde aurum illud quod philosophi suum vocant, quod à vulgari non minùs, a quoque vivum à mortuo, corpus vegetum à cadavere, nec injurià distinguunt: hinc omnia ipsis metalla vulgaria mortua dicuntur, ea verò quæ nostra appellant, spiritum quasi & animam habentia: hinc exclamatio eorum: quid vitam quæritis inter mortuos! si vitam quæris metallorum resuscitare, vitæ opus erit metallicæ. Itaque aurum illorum, quod ipsi, dum de eo loquuntur, voce nostri insigniunt, illud est, quo novam vitam introduxerunt, seu per vitæ in auro ligatæ solutionem, seu per vitæ

nov:

novæ introductionem, sive utroque mo-
 o. Dicitur potest igneus spiritus in profun-
 o naturæ cujusdam mercurialis custoditus,
 vi philosophico ingenio excitatus & liber
 ctus, seipsum explicando, penetrando, di-
 cando, terreum auri corpus informat:
 no verbo, clarè & perspicuè; est aurum
 s spiritum supremo gradu subtiliatum & penetrati-
 m exum factum, unde meritò à philosophis sibi
 luis illis id tribuentibus pro materiâ naturæ auri
 n, proximâ assumitur & à communi auro in-
 novitatis parasangis distinguitur: commune
 philosophum crassum, compactum, spissum est,
 nis, atque metallisqve non nisi obiter permiscetur, ob
 getum, sicut dictum, ab iisdem nihil immutatis
 hinc, acilè iterum secedens: è contrâ aurum
 dicunt philosophorum, adjumento materiæ cujus-
 spiritum spiritualis radicaliter exsolutum, atte-
 clamat, quatum, magis extensum & magis penetra-
 r mortuum factum est; unde ergò corpora non
 resuscitantur omnia incredibili atomorum suo-
 que &um exiguitate penetrare; potissimum me-
 eo locum, è corporibus cæteris maximè compa-
 dest, ita, essentialiter subingredi; sed & crasin
 seu philosophorum alterare suamque virtutem fixato-
 per vitam in iisdem constanter exercere, neque
 nova

rur-

rursus in corpoream compactam massam sorsim ab iis recolligi potest.

Verum enimverò, inquires, ut aurum hoc nostrum obtineamus, & ut aurum vulgare ad illam dignitatem exaltetur, quid consilii aut quid opis? nam hætenus, cæces, quam rebelle non fuit, & quam non ex iis quæ hucusque dicta sunt, quælibet ferè linea id confirmat? sane ita est, & sic hucusque non nisi de viis partim vulgaribus, partim aliis etiam curiosis id intelligere potes ac debes; nondum de omnibus tamen, quæ adhuc arti licent, & paucissimis saltem cognita, alto silentio obvoluta servantur, idem jure concluderis. Manebit sanè aurum, nec domabitur in æternum, quamdiu naturæ isti quam conjungas aliam non habes, per quam ista destruat vel radicaliter recludatur: quod naturaliter prorsus impossibile non esse ipse spiritus divinus innuit, dum 1. Pet. 1. aurum & argentum corruptibilia vocat.

Sed quid illud sit à quo expectare hoc possimus, res sanè altioris indaginis est, quæ hucusque omnium philosophorum ingenia acriter exercuit; nam qui id habere

no

non aperiunt; qui non habent ratione id affe-
qui laborant, & ex his diversa capita diversas
vias sibi elegerunt. Qui semen ex auro extra-
here ac velut à reliquâ massâ separatim colli-
gere animû induxerunt, reverà graviter erra-
runt: cum semine auri enim ita est com-
paratum, ut non in loco particulari & à re-
liquâ massâ distincto, velut in animalibus &
vegetabilibus, conditum, sed per totam sub-
stantiam disseminatum sit, atque in minutis-
simâ etiam particulâ contineri dici possit.
Hoc aliis occasionem dedit subtiliationem
istam intimam, quâ seminale & sui multi-
plicativum redderetur, interventu alius cu-
iusdam, intimè illud subeuntis atque inter-
positione sui illud extendentis, quærendi.
Hæc intentio corpus quoddam volatile, sed
& fixabile, naturæ cum auro proximè ho-
mogeneæ & qualicatum non inimicarum po-
tulabat: Ob idque seipsos non minus dece-
perunt, qui idem per sublimationes cum vo-
atilibus, corrosivis, atque id genus aliis, effi-
cere sperarunt. Omnia enim ista, præter-
quam quod natura ipsorum ab auri naturâ
normiter distaret, aurum superficialiter sal-
tem discerptum aliquamdiu detinebant; ob

volatilitatem tamen suam levi de causâ iterum deserebant. Aliis itaque mercurius in mentem venit: non adeo certè incongruè; sunt enim ambo corpora valdè similia: mercurius non minus incombustibilis est, atque aurum: hoc in igne totum remanet; ille in igne totus secedit: volatilis enim est, sed & fixus in centro, cum in alia priora resolvi æq; non possit, & ignem saltem fugiat, non ab eo destruat, nec omni tamen etiam fixationi repugnet: Penetrantissimum esse non modo vulgo mechanicorum, qui eum quotidie per spissum corium transadigunt, sed & curiosioribus notum existit, quibus eundem per vitrum etiam densissimum transire constat, quod à volatilissimo spiritu v. g. vini sperare non licet. In pondere auro ferè æqualis est; amicè adeo cum illo conspirat ac tam facile cum illo conjungitur, ut calefactum pro aurifabrorum usu confestim sibi uniat, subeatque: sed & latissimè illud insuper extendere ab aurifabris in deauratione quotidie deprehenditur: denique adeo illud subtiliat, ut ejus etiam aliquid sæpissimè per corium secum abripiat. Quæ omnia quæsitum tam apertè respondent, ut pænè dubium quod

quodcunque excludere videantur : Neque
tamen vulgaris mercurius utit hæc, quæ ha-
tenus enarrata sunt, præstet, adhuc satisfacere poterat, cum nimis crudus ac impurus auro potius è diametro contrariari in multis videretur, quàm ut ab eo radicalem ejusdem exsolutionem sperare licuisset. Itaque multa consilia ad substantiam talismodi, qualis optabatur, mercurialem vel è crudo subtiliato & depurato mercurio vel aliunde aucupandam enascebantur : et si quis ejusmodi substantiam, qualem me superius vidisse recensui purissimam, diaphanam, gravissimam, fixissimam, quæ aurum tantâ veluti amicitia intrâ se assumeret, atque vicissim ab ipso intimè assumeretur, obtineret : næ eidem apertum Regis palatium esse minus dubitarem. Verum enimverò, quid si substantiam illam, quæ aurum feminale & ad sui multiplicationem dispositum reddere, atque ex auro vulgi nostrum facere deberet, inde expectaremus, unde omnium corporum semina originem suam sumunt : i. e. unde communis è terrâ & veluti universalis materia ita disponitur, ut v. g. ex uno semine milii vel sinapi non saltem inte-

grum plantæ corpus, sed, quod præcipue huc spectat, tanta novorum seminum multitudo atque multiplicatio nascatur? Quid si materiam istam sui multiplicativam è subtilissimâ, penetrantissimâ, extensionisque & rursus activæ concentrationis capacissimâ mundi substantiâ, qualis in Luce est vel huic non multum dissimili speraremus; cujusmodi quiddam in omnibus rebus latere, præcipue ex metallicis evocari posse peritioribus saltem notum est. Quid, inquam breviter, si aurum eò redigi, si punctum magnetismi ipsius adeò accuratè attingi posset, ut spiritui isti æthereo fixo, sed & subtilissimo, penetrantissimo, lucido, ingressum concederet, à quo ceu ab igne blando & molli sensim & successivè penetretur, à seipso solvatur, in liquorem non quidem hydrargyreum, sed in succidam, subtilissimam, seminalem & ad sui multiplicationem aptam substantiam; nonne credere fas esset, qui eò pervenisset, eundem clavem artis, ignem philosophorum artificialem, magnetem auri, & chalybem auri verum invenisse?

Atque hâc quidem narratiunculâ de auro philosophorum nostro, deque cæteris nostris

nostris Patres nostros sequi, haud dubiè tuâ
veniâ L. B. licuit: relictâ interim cuilibet
eâdem, quam nobis & optamus, ratiocinii
& opinionum integrâ libertate: neque etiam
vel unica ex his litera eâ intentione scripta
est, ut ex iis, quos illa laudabilis auri cupiditas
ad prosequendum illud tam decantatum
philosophorum mysterium compellit, quis-
piam directionis quiddam sibi præscriptum
putaret: cum nostræ potius curæ afflicti
proximi sanitatem, humanique corporis car-
nificinæ destructionem & respexerint sem-
per, & impostero eò semper sint collima-
turæ: atque sic relictis hisce ad ea, quæ sacra
ars medica ex auro emolumenta atque
ægotans humanitas solatia expectare solet
ac potest, pergemus.

CAP. XII.

DE OPERATIONIBUS AURI PRO USU MEDICO:

vel de Sole & Sale.

Communis hodie est sed eadem valdè se-
ditiosa, & malevolis insuper ridendi ca-
lumniandique occasionem non iniquè

suppeditans medicorum in sectam chymicam & galenicam divisio: & multi etiam è viris non ineruditis eandem seditionem non solum amplectuntur & fovent, sed & medicamenta è mineralibus chymicæ artis adminiculo ritè elaborata, intempestivo atque injurio prorsus metu è Republicâ sua exterminare atque proscribere laborant. An invidiâ forsan veteri agitati, quâ medicus medico invidere, & sic antiquo isti proverbio veritatem suam conservare amant, an quidam profundissimâ ignorantia stupefacti id agant, incertum. Credibilis tamen videtur, ac si rem penitus inspicias, certior evades, nil nisi sordidam quandam invidiam & hujus sociam malitiam dissidia hæc & struere & suffulcire, quibus nonnullorum animi dum aliorum quorundam prosperiores successus è remediis suis chymicis dextrè ac scienter applicatis resultantes vident, torquentur. Paucissimis enim judicium esse adeò perversum putaverim, ut artem chymicam, quâ solâ ad principia rerum cognoscenda via aperitur, quâ corpora naturalia recluduntur, impurâ à puris secernuntur, intima quasi vita evocatur, & separatim sistitur; ut hanc inquam pa-

rum

rūm ad se pertinere arbitrantur: Id enim
 qui facerent, ii profectò pessimè tempus suum,
 quod in artis hujus studio insumpserunt, col-
 locasse dicendi forent, & nihil nisi caput
 mortuum & siccum sceleton artis sibi elegisse
 atque comparasse, quod præcipuam Medi-
 cinæ partem, quæ Analysin synthésinque
 corporum pertractat, ex iisque principia affe-
 ctionum naturalium & sic præternaturalium
 quoque, item intimas corporum virtutes
 eruere, & in lucem producere apta est, stu-
 diosâ imprudentiâ neglexissent. Quid si
 enim per totum vitæ nostræ tempus omnes
 istos medicæ artis antiquæ scriptores ethni-
 cos usque ad succum & sanguinem perlega-
 mus; quid si omnes grammaticas difficul-
 tates, & super vocabulorum sensum litigia
 superassemus; si porrò omnes istas faculta-
 tum, temperierum, intemperierum, coctio-
 num, putredinum historias, atque omnes ca-
 liditatis, frigoris, siccitatis, & humiditatis
 scalas seu gradus didicissemus; anne tamen
 ex omni istâ farragine, & methodo illâ eth-
 nicâ certa ac stabilia dogmata & fundamen-
 ta haurienda fuissent, quæ ad nostrum hoc
 tempus, ad hujus, in quo vivimus, climatis

constitutionem, constanter applicari possent? cum in his terris temperamenta hominum aliter disposita sint, nec crisin eandem, cuius Hippocrates in Coacis meminit, experiantur; aliis proinde pharmacis, aliâque nec parum differenti medicamentorum dosi tractari velint? ut taceam singulis ferè annis novam morborum cohortem emergentem novam quoque methodi medendi revolutionem indicere, ab antiquâ illâ immane quantum differentem, veluti de his in Tractatu nostro de fido & infido medicamentorum successu prolixiores erimus, & ad specialiora respiciemus.

Quoniam ergo, si æquâ lance, & animo non præoccupato omnia ponderentur, morborum rationes & his superstruendæ curæ nonnisi accuratam & realem naturalium rerum cognitionem præsupponunt, citrà chymicæ autem artis, quâ solâ corporum compages recluditur, adminiculum non modo hæc non obtineri, sed nec medicamentorum nuclei è putaminibus & fœcibus suis erui possunt; quorsum tandem ridicula hæc Chymicæ à Medicinâ, velut animæ à corpore seunctio? Nonne simplex herbarum decoctio extra-
ctio;

tionis quoddam genus est, atque hâc ratione
 ter chymicas operationes spectat? quod
 integra ipsis chymia, quam adeò fastidiunt,
 um artificius suis & vulcani anatomiâ adi-
 neretur; cui tandem rei tota ipsorum Flo-
 a cum omnibus suis herbis & radicibus ad
 quarum, spirituum, oleorum, ac resinarum
 parationem obsequeretur? In specie,
 uod aurum attinet, scævola isti, quibus ad
 auditum solum medicamentorum chymico-
 â intestina crepant, ipsi omnem vim medici-
 alem derogant, atque illud velut inutile, alii
 lanè ceu noxium prosequuntur; quemad-
 modū non parū diu est, quod Erasius medi-
 us germanus omnia è metallis remedia, præ-
 rtim ex auro improbarit; verum memi-
 isse hic potius debuerat eorum, quæ in la-
 idibus & gemmis considerata veniunt,
 uas ipse è medicamentorum classe tamen
 on rejecit; quin de fabuloso tractatum in-
 grum edidit, & reipsâ lapidum virtutes ap-
 robavit. Quàm utiles verò ægris gemma-
 um isti pulveres sint, & quàm benè ab im-
 rovidis interdum medicis, crystallorum
 montanorum, aliorumque lapidum pretio-
 rum præscribantur, experientia optimè

doet illorum, qui postquam illa stomacho
ingesserunt rosiones indè in intestinis, c
senterias graves, atrophias lentas, â pa
culis & fragmentis illis utcunque minus
acutis tamen, angulatis, & tenerrimâ acie
structis, spicularum instar viscera & inte
na scindentibus ac pungentibus, adeoque
ulcerantibus patiuntur, ut centies præstat
morbo quemvis interire suo quam per
perba ac pretiosa ista artis tormina lacer
Sed benè profint hæc divitibus, qui r
nisi per pretiosas remediorum formulas
nitatem sibi restitui volunt.

Facile tamen hic videbit æquus le
ex his, quæ scribimus, ne tantillum in ph
macopœiarum detrimentum dici: stet s
& debet stare ibidem & suus cuilibet me
camento, cuilibet decocto suus honos;
æquè insaniet, qui rejectis istis omnibus
lis è mineralibus medicamentis insisti de
re somniaret, atque isti insaniunt, qui mi
ralia ad unum omnia, etiam innocentissim
atque certis in casibus omninò difficili
bus istis anteferenda maledico ore apud
dulos aut imperitos diffamant. Illos
tem, qui aurum tanquam inutile respiciunt

la experientia optimè refutat, quam tot
 stibus, tot expresse de eo sumptis multorum
 entaminibus negare velle equidem impru-
 enter audaculi foret; quin indè ab omni
 otius antiquitate in hunc usque diem me-
 icos auro vel integro in medicamentis suis
 non abstinuisse constat: nonne enim Dio-
 corides, Plinius, Avicenna auri obryzi
 imaturam tenuissimam epotam mirabili
 ominibus auxilio esse scribunt: Nonne ab
 eodem Avicennâ medicamentis contrâ po-
 lagram, lepram, capillorumque defluvium
 mmiscetur? sicut non minus in melanchor-
 iâ, tristitiâ, paralyfi, in doloribus & tre-
 noribus cordis ab eodem laudatur; ut ta-
 ceam, quæ per eandem experientiam confir-
 matam de illius virtute, ac de eo, quicquid
 est quod in liquoribus relinquit, in quibus
 extinguitur, ubivis recensentur & adstruun-
 tur. Imò cur in omnibus hucusque phar-
 macopoliis, atque uti vocant dispensatoriis,
 tot pulveres cephalicos, epilepticos, tot
 aquas apoplecticas auro crudo intermisceri
 tolerant ii, quibus chymia adeò exosa est; si
 hoc pretii potius causâ, non usus per tot
 tempora velut è manu in manum traditi, &
 per

per quotidianam experientiam confirmari
fieri, asserere possint.

Sed ut illi tamen etiam aliquid regere
tur, qui speciosum istud, & in quo multi
delectantur, obiiciunt, radicaliter aurum
solvi non posse, ergò nec vim medicam in
sperandam; lubet mihi cum aliquibus non
incongruè quærere, cur ut aurum aliquod
virium medicarum exerat, non nisi radicali-
ter exsolutum velint? an ut ventriculo
geri possit? vix crediderim: nam quod
tusquisque medicorum est, qui medicame-
ta in ventriculo concoqui aut digeri, si san-
sit, putet; sed aliquid tamen virium reco-
ditarum in recluso manifestius fit inquit
non negandum ita esse, sed quo funda-
mento evinces, ventriculum nostrum plañe
nihil ex auro sumere, qui è quotidianis suis
alimentis ea evocat, quæ per artem in
eadem ratione evocare non licet; sed po-
tius tamen huc spectat, quod multis in rebus
certa quædam vis sit, quam etsi planè velut
imperscrutabilem unquam reiicere iniquum
esset, interea tamen adhucdum plus, atque
optaremus, occulta est: qualia præcipuè in
medicaminum specificorum actionibus cla-

rissi

imè videntur, & in aliis quoque, quæ ut
 philosophi nostri loqui amant, totâ substan-
 agunt, id est, cujus actionem ad nullam
 alitatum sensibus obviaram quadantenus
 erre possunt.

Elmontius hæc per irradiationes & quasi
 ectus taliformi medicamentorū explicat,
 bus archæum nostrum & spiritus actio-
 us vitalibus & animalibus ministrantes
 ut alloquerentur, & incensos placarent,
 itos excitarent, quem integri erudito-
 n exercitus sequuntur. Deinde cum
 nullis optimè monendum, aliud esse, ex
 i concreto metallico nobilissimo, quale
 um est, sulphur internum separare, quod
 ioris certè indaginis; aliud externum
 igis, non adeò difficulter à peritiori eli-
 ndum aut extravertendum, ad exercen-
 s tam egregias virtutes satis aptum: utur
 ori illi, si quis id adeptus esset, sua vis lon-
 excellentior planè non denegetur: nec
 bitandum est, si aurum hâc ratione, id est
 licaliter in liquorem redactum assumere-
 quin secundum Archelai philosophi ef-
 um futurum esset thesaurus vitæ humanæ,
 orbos & infirmitates hominum sanans, &
 experi-

experientiâ confirmaretur rectè locutum esse
Lullium, quemadmodum sol coelestis unum
versum & magnum mundum lumine & calore
suo vivificaret; ita solem terrestrem quem
aurum esse dicimus, habere vim vivificandi
microcosmum, qui est homo.

Sanè ad hoc ambrosiæ poculum plerumque
rimi, pœnè infiniti manus tetenderunt, tum
ut infunderent, tum ut biberent: sed quia
infelicitè & isti operam luserint, & his dei
de aliqui illuserint pœnè in vulgi fabula
abiit. Rectissimè & prorsus ad verum
tor ille fili ariadnæ: *Es sindt.* latine
sensu:

*Non desunt, qui jam lutorum essentias, jam
cupri, ferri, tartari, sæpius vile saltem
naturaliter ex aere delapsum menstruum
pluviale, quod calci auri aliquamdiu
pertusum stetit, ne hilum tamen inter
extraxit, sed vi digestionis per se tandem
tubedinem contraxit; pro auro potabilem
venditant, & magno vendunt, cum
men post, si tentamini accurato subiiciatur,
in fundo, ut loquimur appareat, &
jussimodi sulphure fixo solari ejusmodi
teant extractiones.*

ec ille velut è tripode. Verum enimve-
 nondum. eo ipso omnes in universum
 & cæsi solutiones pessum eunt, & omni virtu-
 ac pretio pro salute corporis humani ex-
 unt: quin est potius sapientioribus & peri-
 ribus chymicis nota ejusdem talis solutio,
 am, ob egregios effectus, quos per ingens
 temporis spatium indè experti sunt,
 tri solaris nomine insignire, & specioso
 o titulo omninò dignam pronunciare pos-
 nt. Ne tamen putes corrosivis hanc præ-
 eri, etiamsi nihil quidem facilius sit, quam
 ediante corrosivo, spiritum vini, vel spi-
 tum cornu cervi tali solutione imprægna-
 : sed scito, præter dicta corrosiva, aliud
 dhuc menstruum, aliud sal, aliud sulphur
 egetabile naturam servare, quo sol ille ter-
 nus amicè lique scat, & in liquorem blan-
 um, rubicundissimùm, verum draconis
 inguinem, solâ philosophicâ quâdam sub-
 matione, nullius ferè externi ignis acce-
 ente adminiculo convertatur. Nimirùm
 uenadmodum in regno metallico sol
 princeps metallorum est, ita in vegetabili
 arem dignitatem vino omnis panè ætas
 dhuc decrevit. Hoc ipsum est, è quo sal

ille

ille vegetativus volatilis, qui tam amice cum alterius regni analogo copulatur, expectari debet. Hunc in finem multum laboris eo volatilizando collocarunt artifices; ac per frequentia spirituum aceti & vini cohibita id tentarunt: alii per aërem solum in flores siccos illum sublimare studuerunt utrique tamen irritò prorsus conatu; alii dein addito sale armoniaco, oleo itidem tartari eodem aspirantes, nil tamen nisi sale heterogeneum acquisiverunt. Omnium tandem optima mechanica per olea id præstandi inventa est, quæ dum sulphureas una cum his amice colligatas particulas accedat ad se rapiunt, volatiles interim ex illarum vinculis evolutæ, & sui juris factæ liberè sublimantur; quod sequenti potissimum modo commodissimè peragitur: Nimirum conjungitur sal tartari cum aceto radicato: cum eoque probè commistum in mellaginem per evaporationes humiditatis reductum oleo therebinthinæ imprægnatur, ac probè cum eo permiscetur: dein aëri committitur in vitro amplius satis orificii singulis matutinis horis baculo agitando: sic aër humidus compagem salis exolvit:

xolvit ; oleum item in particulas sulphureas
 git, atque hâc ratione fermentationis quod-
 lam genus exoriens volatilisationem salis
 perficit, ita tamen ut, si nimis interim humi-
 dum fiat sal, calore fornacis temperanda sic
 illius humiditas, quemadmodum si nimis
 sicca fuerit massa, eadem aëri rursus humi-
 do exponenda, novoque oleo imprægnan-
 da, quorum omnium moderamen operan-
 tis judicio innititur, qui addere vel detra-
 here debet prout videbitur, dummodò in
 continuâ fermentatione diligenter servetur,
 usque dum oleum cum sale mediante aëre
 in spirituosum corpus vel subtilem sapam,
 ut massam saponariam transierit. Sic ob-
 tinuisti deinde verum Paracelsi balsamum
 famech, cum quo si helleborus & opium
 fermententur, elegantissima & alibi insig-
 niter celebrata medicamentorum genera
 exurgunt, in morbo hypochondriaco, quar-
 tanis, luë venercâ, si dextrè administrentur,
 egregium effectum præstantia: hic deinde
 balsamus famech destillatus salem tartari
 volatilem secum rapit, relictâ pro capite
 mortuo terrâ nigrâ.

Ita sal volatile nactus es, quod veluti â mul-

sis adeò hucusque desideratum fuit; sic in totâ salium volatiliū familiâ principatum facile meretur: nihilominus tamen alias præter eas, quæ omnibus salibus volatilibus insunt, vires quanquam notabiliores, frustra expectes; quæ utut adeò decantatæ ac laudibus pænè in coelum sint evectæ, non possunt esse aliæ, nisi ut aliquoties, ubi scienter applicantur ista salia, acidum forte volatile peccans alterent, semper tamen sanguinem & ejus serum in motum cieant ac propter volatilitatem suam cum evaporationibus, quas insigniter augent, rursus evadentia corpus deserant. At si cum alio corpore, quale auri est, temperatissimo scitè combinentur & figantur, concretum indè resultat, quod & hujus actiones imò si quæ est, ejusdem resolutionem optime non saltem adjuvat, sed & cum eodem diutiùs corpori nostro immanet, atque sic vires suas medicatrices constantius diffundit.

Coetèrùm spiritus vini huic sali volatili superfusus, vel cum eo imprægnatus non modò corallia integra solvit, atque in sallem convertit; verum etiam è vegetabili

bus pulcherrimas essentias colorem, odorem, atque saporem plantæ servantes extrahit. At verò si sal hoc volatile unà cum sanguine auri perfundas, habebis astrum illud solare, quod in sanguinem nostrum, cujus etiam similitudinem refert, amicè agit, errores œconomiae animalis corrigit, & omnia corrosiva ac vitriolica acida dulcificat.

Sic medicamentum evadit è duobus terrestrium regnorum, vegetabilis & mineralis principibus corporibus, amico foetore colligatum, non saltem cor & reliqua membra vitalibus actionibus principaliter vacantia amicè irradians atque confortans, archæique & omnium spirituum œconomiae corporis nostri præsidium furores placans, sedans, & auferens; sed & natas inde in corpore viscerum *ἀνομίαις* corrigens; ut adeò sanitatem præsentem conservare, mutantem firmare, deperditam reducere, morbos abigere, animum exhilarare, & melancholiam auferre, jure de eo dicere liceat. E quibus fluit nullum morbi genus esse, in quo de hoc astro solari non omnia ausa sibi promittere quis possit, noxæ verò

aliquid metuere iniquum esset, ut proinde non opus sit ad speciales ejus in specialibus morborum generibus usus minutim descendere.

Haftenus ergo, sicut dictum est, sapientiores neotericorum talem invenerunt viam in aurei sulphuris externi extraversione, suadente Paracelso, qui in defectu veris liquoris alcahest succedaneum ejus in sale circulato quærendum, & cum hoc aurum & argentum potabile reddendum seriò hortatur. Verum enimverò sapientissimi & naturæ illuminati aliter procedunt; hi enim multò secretior modus cognitus est aliud quoque philosophorum vinum, pro thesauro illo incantato, sulphure scilicet auri interno eliciendo & resuscitando; nimirum per magnetem vel peculiarem à DEO in profundo montium conditam substantiam in quâ divini illius elementi quædam particula, vel spiritus ille feminalis metallorum tanquam in capsulâ inclusus latet, & à suis heterogeneis philosophico ingenio sequens strandus, ut metallicum sal in eo liberetur quod ex aëre sulphur sibi proprium & con-

naturale assumat, quemadmodum salia reliqua

inde haec mundi aquam tantum attrahunt.
 ab his ergo magnete suo in subtili terræ
 a de metallicæ terreo recõdito radios solis & lunæ
 ceterorumque astrorum colligunt, & suc-
 capi-um exprimunt æthereum, humidum illud
 erunt radiale metallicum, aquam viscosam, in
 erfic-ua non solum aurum, verum omnia cor-
 a veri-ora sublunaria solvunt: cum hoc spiritu
 n fale-educunt aurum in primum suum ens, & in
 urum-rimam materiam mercurialem per pro-
 b hor-riam suam sulphur, quod florem auri ap-
 imi & ellat Hermes, eandemque substantiam
 ; ha-mercurialem teneram additione novi fer-
 s est-menti fortificando excoquant in rubinum
 , pro-ælestem, vel aurum potabile suum, ad
 ex aur-quod si te fata vocaverint, aperta tibi erunt
 nirum-naturæ magnalia. Sed de hâc illorum clas-
 FO in-re fatis.

De cœtero aurum quoque fulminans
 itè paratum, ab insignissimis & celeberrimis
 nis medicis in curâ infantum pro alvo
 blandè subducendâ commendatur & adhi-
 seque-etur. Quid nonnulli cum famosis illis
 eretur-præcipitatis aureo mercurialibus dextrè adhi-
 & con-uitis præstiterint, vel mediocriter curiosis
 lia reli-non ignoratur: ut taceam pharmacopolia
 qu-omnia

omnia suis bezoarticis solaribus, quædam
etiam cinnabari aliquâ solari, in quâ per su-
phur aliquid ex amalgamate auri simul su-
sum elevari, & in cinnabaris compagem
sumi supponunt, instructa esse: ut taceam
quoque monstrari forsân ex auro liquore
dulcem quo omnes chirurgorum de vuln-
rum seu recentium sivè inveteratorum m-
lignitate quærelæ præcaveri possint.

Imò ut breviter dicam, quicquid o-
ganniant malevoli, semper adhuc medic-
mentis chymicis ritè elaboratis, scitè exhibit-
tis, ita ut suo loco vegetabilia ista non salte-
non negligentur, sed & pretium suum omni-
nò ipsis relinquatur, manet & manebit su-
honoris, & semper adhuc producet ortu-
suos viros qui ingenio & æquitate pari in-
structi, vera remedia chymica, ubi opus est
& ubi vegetabilibus ob majorem pte-
tiam & minorem molem præstant, boni
cum ratione administrantes suo in pretio si-
stineant non minus, atque impostores istos
eliminant, quorum fraudulentam nequitiam
ignarum & iniquum vulgus cum innocen-
tissimo chymicæ nomine ruditer confunden-
assuevit. Sanè, quod ea quæ hætenùs dictum

fur

at, attinet, plura sunt, quæ multoties
 à praxi confirmata non saltem sciam &
 derim, sed & ab aliis fide dignis audive-
 n: quod idem de pluribus aliis pharmacis
 m notioribus, tum particularioribus ex
 fontibus haustis probari posset, si tempo-
 ac lectoris patientiâ inutiliter abuti vel-
 n; quæ quidem (quod alia sæpè potu-
 ta in summum ventericuli & intestinorum
 go tali peregrino non assuetorum præju-
 cium diu, multoties etiam vix præstant)
 ucis dosibus minutis, aliquandò unâ saltem
 ficiunt: idque nullâ corrosivitate, solâ in-
 ocentissimâ præcipitatione, alibi humorum
 andâ resolutione, aut vasorum etiam ex-
 eteriorum stimulo assequuntur.

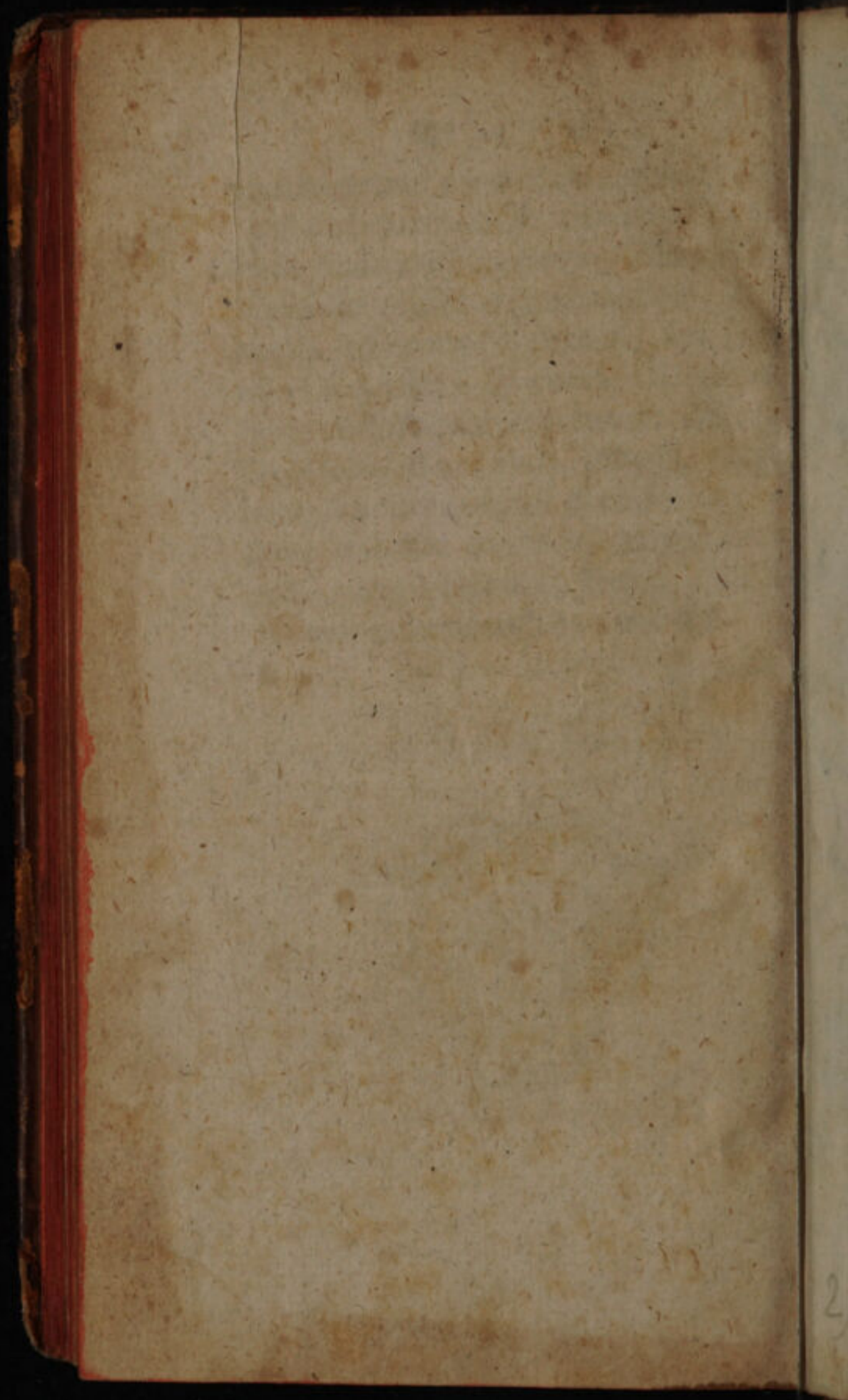
Sic multa dicere possem de medicamine
 modam antihydrico, antihectico, de
 ilvere adversus quartanas & intermitten-
 s, quo solo sine ullo aliûs phârmaci ad-
 iniculo materia febrifica præcipitatur;
 em de liquore podagricorum dolores mi-
 gante, deque aliis longè pluribus, quæ in
 axi hætenùs spem rarò fallere certus fa-
 us sum, si opportunè observatis observan-
 s in auxilium appellentur.

Sed jam plùs satis almæ nostræ art
 medicæ occasione locutus sum, talia tamen
 quæ & boni benè explicabunt, & quæ L
 etoribus propriæ vel alienæ salutis, & ut
 veritatis studiosis, si minùs necessaria,
 saltem spero non erunt
 tædiosa.

18
21
22
&
18

64 72

25

54

